

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

MÅNADSBLAD FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

MAJ 1886.

INNEHÅLL:

Ellen Fries, En självbiografi från sextonhundratalet (slut).
Ännu en skildring af universitetslivets skuggsidor.
M. S. Bref till Dagny från Kristiania.
Böcker för barn och ungdom.
Från Fredrika-Bremer-Förbundet.
Hvarjehanda i kvinnofrågan.
Korrespondensafdelning.
Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
 } För icke medlemmar » 4,00.

Kjellbergskan Skolan

Periodisk literatur, som kommit Dagny tillhanda.

Framåt. N:o 8 och 9 hafva innehållit:

N:o 8. *Eva Wigström*: Bekännelselösa skolor. — *Alvilde Prydz*: Fantasterier. — *Gottfrid Peterson*: Förvandlingar. — *Amalie Skram*: Et ægteskab (forts.) — *L. B.*: Literatur: Svensk vitterhet. — *H. A—n*: Bref från Finland. — När och fjärran.

N:o 9. *C. W. D.*: Tankar om »Unionen». — *Saxon*: Vårforebud. — *Amalie Skram*: Et ægteskab (forts.) — *Oskar Levertin*: Fantasier. — *Cecilia Holmberg*, f. Bååth: På post. — *Gina Krog*: Brev fra Norge. — *Passepartout*: Literatur. — När och fjärran.

Pedagogisk Tidskrift. N:o 3 och 4 hafva innehållit:

N:o 3. Om underv. vid Linköpings stifts trivialsolor under Biskop Spegels tid (Gottfr. Westling). — Något om formel bildning (Julius af Sillé). — Den preussiska rättstafningen (C. O. N—n). — Alliance française. (Goth. Gullberg). — P. Palmgren, Språkkuppfostran m. fl. bokanmälningar. — Uppgifter för den skriftliga afgangsexamen, h.—t. 1885. — Kongl. beslut. — Personalnotiser. — Meddelande från svenska läraresällskapet.

N:o 4. Den dogmatiska undervisningen vid de allm. läroverken (N. L.) — Ytterligare om flyttningar och tentamina vid de allm. läroverken (Vr). — Några ord om periodindelningen i Sveriges historia (C. T. Odhner). — Recensioner af böcker af O. L. Löfgren, N. A. Mathesius, M. Höjer och A. G. Hellander. — Till *Pedagogisk Tidskrifts* läsare (Alfr. Svensson). — Föreningens för religionsfrihet flygblad af Red. — Göteborgs lärare-sällskap (J. A. H.) — M. m.

Finsk Tidskrift. N:o 4 innehåller:

Några synpunkter i fråga om den så kallade Finska deputationen, af E. Schybergson. — Nägeli contra Darwin, af R. Boldt. — Svenska Akademiens stiftande, af C. G. Estlander. — En förestående reform, af Aug. Ramsay. — Jephtas dotter, två tafior, af L—r. — I bokhandeln: Rec. af, bland flera andra böcker, Bebels, *Kvinnan* i forntiden, nutiden och framtiden, anm. af W. Chydenius. — Öfversigt.

Kvinden og Samfundet. N:o 4 innehåller:

Svend Høgsbro: Kvindens Ret till att vidne for Domstolene. — *Astrid Stampe*: Skal voré Sønner lære at sy? — *Johanne Krebs*: Bemærkninger i Anledning af Hr. Jürgensens Foredrag om uægte fødte Børns og deres Mødres Retsstilling. — Gives der en Værnepligt for Kvinden? — Dansk Kvindesamfunds Forhandlingsmøder. — Kvindesagen i Pressen. — Virksomhed af og for Kvinden. — Kundgjørelser.

Svensk läraretidning, n:o 15—19. — Folkhögskolebladet, n:o 8. — Tidskrift för folkundervisningen, n:o 1. — Läsning för folket, n:o 1. — Norden, n:o 17—20. — Ny svensk tidskrift, Extra häfte o. n:o 3. — Nordisk tidskrift, n:o 3. — Hemvännen, n:o 4. — Tilskueren, n:o 4. — Svensk musiktidning, n:o 9. — Eira, n:o 8. — Helsovännen, n:o 9. — Sedlighetsvännen, n:o 3. — Tidning för trädgårdsodlare, n:o 5. — English Woman's review, n:o 4. — Womans journal, n:o 14—18. — Illustrirte Frauenzeitung, n:o 9. — Neue Bahnen, n:o 7, 8. — La citoyenne, n:o 4. — Donna e lavoro, n:o 13—16.

Rättelser:

I Dagnys April-häfte står:

sid. 126 rad 16 upptrån: *Framåt* läs: *Framtid*

» 127 » 8 nerifrån: *utrikesministern* läs: *undervisningsministern*

En sjelfbiografi från sextonhundralet.

Meddelad

af

Ellen Fries.

(Forts. och slut från marshäftet.)

Anno 1646 den 7 februari fick Agnetas styfmor tvillingar, hvilka genast dogo. Agneta skulle passa på den sjuka, men huru mycket hon än beffitade sig derom, så kunde hon ej vara henne till lags och ej heller fru Ebba, hvilken för tillfället bodde hos dem. En dag kom det främmande.

Fru Ebba såg åt mig, jag råkade att draga på munnen, men hon ville, att jag allt bortåt skulle sitta och gråta, det jag inte orkade, om det hade kostat mig aldrig så mycket, ty jag var både ung och dertill utur viset glad, så att det var mycket litet det jag såg, som något löjligt var, att jag icke skulle både sjelf le och komma en annan till att le deråt och kunde väl göra komedier af litet nog.

Fru Ebba klagade nu för Agnetas far och sade, att flickan vore snål och girig, och att hon såge gerna, att både far och mor och all hennes slägt vore döda, så att hon finge ärfva allt ensam.

Men Gud vare mitt vittne, att jag var alldeles oskyldig deri och tänkte aldrig på något arf. — — Min h. fader blef för den skull mycket ond, det jag ock inte undrade på, efter hon så målade ut det, och kom han till mig och frågade hvad jag gjorde. Jag sade, att jag lagade mat åt fru mor, men han sade: det du lagar, det må svinen äta och du sjelf. Sedan begynte han till att banna mig mycket för min girighet, det jag först log åt och mente det var skämt, men så såg jag väl sedan, att det var allvar och märkte väl hvadan det kom, efter han förde de samma ord, som jag hörde fru Ebba säga, så då viste jag väl, att hon var orsaken till alltsammans. Gjorde dessa ord mig af allt mitt hjerta ondt, i synnerhet efter de hade kommit min h. f. att fatta de misstankar om mig, att jag gerna hade sett, att de alla vore döda, det jag lell aldrig önskat, ty jag vet, att jag den tiden inte sörjde för morgondagen, utan lät hvar dag hafva sin egen omsorg, och när jag fick så mycket, jag kunde kläda på mig, att jag var väl klädd, så hade jag allt nog och bekymrade mig intet mera. — — — Jag tänkte på inte annat än på min lek och huru jag kunde komma dit, der jag fick vara glad. Sådana obilliga beskyllningar lågo mig så hårdt på mitt hjerta, att jag inte kunde tiga, utan till att bevisa min stora oskyldighet brast jag så bitterlig till att gråta och svarade h. far:

Dagny.

Jag kan inte tänka eller veta, hvarföre m. h. far skyller mig för sådan der stor odygd, men så vet jag väl, hvem som är begynnelsen dertill. Gud förlåte dem, som sådan osanning har sagt för h. far, det jag aldrig har tänkt i mina lifsdagar utan vill önska af allt mitt hjerta, att Gud ville gifva m. h. far så många barn och låta dem lefva, som han kunde hafva hugnad af; — — fast jag aldrig finge ärfva en nagel efter m. h. far, så hoppas jag väl, att min morfar skall lemna mig så mycket, att jag kan lefva vid det, och hvar det icke vore, att jag något hade till att vänta, så vet jag och är i det stadiga hoppet och förtröstning till min gode Gud, som alla försörjer och hjälper, som har försörjt mig allt ifrån jag först fick lif och som gifvit mig mitt elända lif samt har hulpt mig igenom så mycken vedervärdighet och olycka och har lell derunder alltid gifvit mig ett kristligt tålmod, hvarföre jag alltid så länge jag lefver skall tacka Honom. Välsignad vare min fromma Gud, som nu bragt mig så vida, att jag något så när kan skilja ondt och godt, och har Han ock låtit mig försöka dem båda ibland, på det att jag dess bättre skulle kunna skicka mig uti hvilken del, som min tunga verld ville med mig antingen till lycka eller olycka. Hoppas jag visst för den skull, att densamme min gode Gud såväl härefter som härtill lärer utan alla andra medel försörja mig och icke låta mig lida nöd, det jag ock visst tror Honom om, äfven om jag aldrig flere finge ärfva än min salig fru mor, och densamme Gud, som henne försörjde till hennes död, den skall jag ock alltid bedja, att Han ville gifva mig allt det mig kan vara nyttigt till själ och lif. Annat arf åstundar jag inte, utan det vissa och fasta arvet, som ingen kan taga ifrån mig, och hvad Gud annars vill gifva mig. Jag kan inte veta, när fru Ebba har hört mig säga det, som aldrig har kommit i mina tankar. Ber jag för den skull, att m. h. far inte ville tro sådant, ty hon säger det af luttet afund till mig, och ber m. h. far inte ville förtänka mig, att jag så dristigt svarar, ty nöden tvingar mig dertill. Det är mig omöjligt äta sådana beskyllningar i mig och hoppas inte heller, att m. h. far skall tro sådant. — — Jag har så visst som jag lefver inte lett åt de döda barnen och inte heller ment något ondt dermed. Jag trodde inte heller, att det skulle vara så illa gjort, som jag hörer, att hon har tydt det ut, och om jag viste, att jag gjorde m. h. far och f. mor något emot dermed, att jag är glad, så vill jag mycket hellre tvinga mig derifrån det mesta jag kan. Nu begynte jag dermed så bitterlig till att gråta och beklaga min svåra och vedervärdiga lycka, som i all måtto var mig så mycket tung, och som inte unte mig så mycket, att jag en gång fick le mera.

Min h. far gick sedan in till måltid, — — — men när jag kom in till min s. mor med maten och bad henne äta, så hade fru Ebba varit inne hos henne och sagt *på samma sätt* äfven för henne, så att när jag kom fram till sängen, frågade f. mor, hvem som hade kokat, och när jag sade, att jag har gjort det, vände hon sig åt väggen och var så ond, att hon inte ville se på mig och bad mig äta sjelf, det jag ock gjorde och satte mig sedan till att gråta.

De begge fruntimren kommo sedan öfverens om, att Agneta ej uppfylde sina skyldigheter.

Fru Ebba sade, att min styfmor skulle slå mig, men den andra sade: Gud bevara mig ifrån henne. Men när min h. far kom in, begynte de till att tala om mig allt det som illa var. Så gjorde det honom mycket ondt, ty han var lell mycket kär åt mig, *och ledsen*, att han tillförene utan all orsak var tvingad till att banna mig så illa. Han *sade*: k. f. Ebba, jag kan inte se, hvad hon mera skall göra eller hvad hon gör illa, enär hon ännu är ett barn och är så hjertelig glad och all i leken, det jag inte väl kan neka henne. Hon lär väl tids nog få se sur ut, ty det är synd till att neka ett barn sin glädje, — — — — — och om hon än gjorde något, så gör hon det inte af odygd eller någon ond mening utan mera af barnslighet; vi få inte så tyda det ut, att de unga sku kunna se sura ut allt för ett, när vi se sura ut. Han gick dermed ut ifrån dem, och så begynte jag så hjertelig till att gråta, så att de märkte, att jag var i kammaren, och gick jag sedan ut i min kammar. Var jag den barnsängens så illa utkommen, att om jag log, så log jag åt att barnen voro döda, sang jag, så unte jag min mor ingen ro, och såg jag sur ut hemma, så sade de, att jag ville bitas, så att jag inte sjelf väl viste, hvad jag skulle taga mig före. Inte tordes jag klaga min nöd för min mormor, ty jag var rädd, att det skulle blifva värre för mig, och drog det så för mig allena. Det var för mig en så svår tid, att om icke Gud då så väl som alltid hade tröstat mig och hållit mig med tålmod, så har jag rätt måst förgås. En afton eller två derefter, satte fru Ebba sig i min styfmors kammare vid hennes säng, och jag satt bakom henne. Sade hon åt mig: si, sitter du här inne, och Cruusen står derute. Hvi går du icke ut till honom, som du inbillar dig så mycket om? Derpå jag svarade: han kan väl stå mig förutan i dag så väl som alltid, och I han inte mycket hört mig tala om honom hvarken ondt eller godt. Är han god nog åt den honom behagar, och kan han väl få så god jungfru som jag, och jag så god man som han.

Då svarade fru Ebba: ja, du må inte tänka, att du ändå får så god man, som Cruusen är; han har allt för godt sinne åt dig, ty dig är spått, att du skall få en så ond man, att han skall slå dig hvar dag, och I sku lefva ihop som hund och katt och dertill med en så fattig man, att när I hafven ätit den ena biten, så sku I inte veta hvar I fån den andra, och en sådan stor eländighet skall vara med Er båda, att du inte tror det. Jag vet dock, att det lärer så gå dig, efter du inte ville hafva Sparren. Då svarade jag: då hade det först gått an! Men hvad den onda spådomen vidkommer, den aktar jag intet, utan tror min Gud mycket bättre, att Han ju lärer gifva mig en god, dygdig, redelig och from man eller ock ingen, och der Gud än så ville straffa mig för mina synders skull och gifva mig en man, som vore något ond, så skulle åter jag ställa mig så fromt emot honom, att han inte skulle kunna vara ond emot mig och skulle kunna slå mig. Kommer min man onder hem, och jag vet mig ingen sak, tager jag honom i min famn. Jag rädes ej för min bak och ber, att ingen ville bekymra sig derom, utan låta Gud och mig man sörja derföre; det skall väl blifva godt och bättre än boken säger; men hvad fattigdomen vidkommer, så kan jag intet säga deremot, utan det kan väl vara möjligt, att Gud har täckts till att lägga mig det på, ty Han kan lätt göra en fattig rik och en rik fattig; när Honom så behagar, kan ingen ändra, utan Han lagar både med rika och fattiga efter sitt sinne, men så bekymrar mig inte den fattigdomen stort, ty om vi älska hvarannan af allt hjerta och länge och väl få behålla hvarannan, så är en liten bit bröd med kärlek mycket bättre än ett stort hus med allahanda godt, der två inte älska hvarannan; men der fattigdomen blir så stor och kärleken är med, så drager han väl tyngsta lasset och gör all ting lätt och ljufligt; fast det än i allt annat ginge mig aldrig så svårt, så skulle jag lell vara glad der hos, och håller det för ingen redelig kärlek emellan två, som ha lofvat till att älska hvarannan i mot och med, och låta rikedom eller fattigdom komma sig något ondt emellan, utan har jag älskat när han drack vin, så skall jag ock så göra, när vi inte annat hafva än vatten, men så aktar jag all Er spådom intet, utan jag tror min gode Gud bättre, fastän I mån säga som i gerna viljen, och sågen I gerna, att jag aldrig skulle få något godt äga, men jag förstår *det så*: är det så Guds vilja, att det skall gå mig så tungt, så vill jag gerna låta mig nöja dermed, ty den som låter sig nöja, han har allting nog, men så vet hvarken I eller jag eller någon annan, hvad Gud har gömt åt mig, och om jag med all flit sätter all min förtröstan till Honom, som allena kan vända

min lycka och olycka, hvart Han vill, och jag sedan flitigt ber Honom, så ger Han mig väl allt godt med, och om det inte så vore Guds vilja och mig intet nyttigt till att blifva rik, så sköter jag det rätt inte om och aktar denne verldenes rikedom slätt intet, ty hon är så förgängelig och oviss, att råttor kunna draga bort den för mig, — eller ock så skall jag bort och dö, då har jag intet der af utan omak, och en annan, den jag aldrig har tänkt, skall träta om min rikedom; men är jag inte rik så är jag inte rädd därför. — Jag skall ock inte annat bedja Gud om, allenast Han af nåd ville gifva mig hvad mig är nyttigt. — Jag sofver och skall jag sofva rätt roligt därför i denna natt, ty jag vet, att Gud låter ingen svälta ihjäl, och inte sörjer jag gerna förut, ty sorgen är stor nog, när hon kommer. Gud har ännu aldrig förlåtit någon, som har hoppats på Honom, hvi skulle han så förlåta mig, ty jag har ock mitt stadiga hopp till Honom; så vet jag, att Han lärer inte heller förskjuta mig.

Elaka käringar spå mig illa, dem ger jag token och hundarne, ty jag har inte bedt dem spå mig hvarken ondt eller godt, därför aktar jag det intet, ty jag kan aldrig lida sådana sqvallerkäringar i mina dagar, utan jag vill säga: hvad Gud hafver mig unnat, det kan hvarken skam sjelf eller hans sanningabud taga ifrån mig och inte någon annan heller, som unnar mig ondt. När Gud vill, så får väl Bo skinnpels och mera godt med.

Agneta lade sig sedan att sofva och sof helt lugnt utan att tänka på allt ondt, som man spått henne. På morgonen förklarade hon, att hon hade sofvit bättre med sin fattigdom än de andra med all sin rikedom och ej varit störd af aftonens samtal. Hon hade dock mången förtret, den hon »inte all kan klagas».

Gud har låtit mig nu komma till de åren, att jag sjelf tordes svara för mig, när det gick allt för hårdt på, och har ock gifvit mig den gåfvan, att jag kan göra det med besked, och när jag ville den vägen ut, vunno de inte mycket på mig. Om inte annat halp, så satt jag och log åt dem, och då viste de inte, hvad de skulle säga. Har jag så der så saktelig med tålmod gått min vedervärdiga barndomsverld igenom, och har jag af otålighet aldrig låtit underkufva mig. Hade jag ock nu det hoppet, att Gud inte till evig tid skulle låta mig blifva i oro. — Honom kastar jag all min nöd och omsorg på och skall alltid vara glad och tacka min Gud. (Språk ur Psaltaren följa).

I augusti for Gustaf Horn till Livland, men Agneta ville ej dit för att ej träffa släktingar till Sparren¹. Agneta vistades nu en tid hos sin mormor

¹ Så sent som i dec. 1646 skrifver Erik Oxenstierna till Agneta från Reval och frågar, om hon är lika »missnöjd med sin gubbe». Se ofvan anf. bref från Eriksbergs arkiv. Här af synes, att det väl ej var genast så alldeles slut med förlofningen, som Agneta påstår.

på Tidön och sedan i Stockholm. Hon bodde, då de kommit dit, först några nätter hos Fru Ebba.

En afton sade hon, när jag låg: Nu är Cruusen *kommen* ifrån Finland, och tror jag visst, att I han sagt hvarannan till, efter I så lika kommen i staden. Säg mig nu, om du skall hafva honom, och jag sade nej. Så hade hon så mycket till att säga, allt det som ondt var om honom, och så många namn gaf hon honom, att jag blef rätt ledsen dervid, ty jag ville gerna sofva. Då svarade jag på skälmeri, att hon inte skulle tala så illa om honom, ty när jag finge honom, om hon inte tyckte illa vara, så sade jag honom allt detta, ty hvem vet, om icke min lycka blir så god, att jag kan få honom före någon annan, och så blir Er spådom om inte. Hon blef så ond, det jag väl viste förut, ty derpå sade jag det. Då svarade hon mig: om du ändå får honom, aldrig får du några barn med honom. Då svarade jag: Jo, jo men, ingen nöd blir derom, ty vi äro båda af godt slag, som inte har fattats barn, alltså få vi båda väl barn nog, om Gud hjälper oss tillsammans, det tviflar jag inte på. Fru Ebba sade: om I än fån barn, såg du ej huru många söner din moster fick med Cruusens bror, så många får du med denne. Då har du inte af hans rike-dom. Jag sade: min moster fick fyra döttrar, mig lärer Gud gifva fyra söner, och s. m. (söta moster) skall en gång få se dem. Då sade hon: om I än fån många söner, som du säger, så blir det inte annat än morianer och dvergar, efter I ären svarta och små båda. Då svarade jag och smålog: de värsta sto bära de skönaste fålarne, alltså skall min s. m. få se, huru sköna barn jag skall få, att de icke skönare skulle kunna målas. Då svarade hon och blef så bitterligt ond: så hörer jag väl, att du vill ändtligen hafva honom; derpå jag sade: jag hör min s. m. säger så, att jag skall hafva honom, men nu ber jag, att jag måtte få sofva, jag vill icke en gång mera tala om honom i afton.

Om andra aftonen kom han dit och blef fägnad af henne som salt i surt öga. Han hade icke talat vid mig, sedan han kom ifrån Finland, och hade han väl för en lång tid låtit mig märka sin mening, men jag var ett sådant kreatur, som inte var så lätt till att vinna ty jag ville kosta något omak, efter jag tyckte jag hade något till att på-brå, och försökte jag honom nog, om han ville vara stadig, ty jag var rädd, att han skulle betala mig, det jag hade brutit andra emot.

Så talte han mig nu strax den 20 november med allvar till, det jag i förstone ingalunda ville höra och veta deraf, ty jag tyckte, att jag hade slitit så mångt förtretligt ord för hans skull, så att jag icke därför kunde älska honom. Jag gjorde honom i den tiden all

den största harm och förtret, som jag någonsin viste eller kunde upp-tänka, och om jag inte annat kunde göra, så grinade jag åt honom, ty jag menade, att han dermed skulle bli förtreten och vända sitt sinne ifrån mig. Och hade jag aldrig kunnat lida så mycket af en, som han led af mig, men han älskade mig så hjerteligt högt, att det halp inte hvad jag gjorde, utan dermed jag tänkte till att vända hans hjerta ifrån mig, dertill jag brukade alla mina konster som jag viste, der kom jag blott hans sinne mera till att tänka på mig. Efter han såg, att jag icke var så lätt till att öfvertala, utan jag var som de obändiga hästar, som i förstone icke vilja låta råda med sig, begynte han att dess högre älska mig och satte sig i sinnet, att han aldrig skulle vända igen, förrän han sjelf hade bragt mig så vida, att jag älskade honom igen, det som hålt mycket hårdt.

Han begynte nu så saktelig till att handla med mig sjelf och brukade ingen annan dertill hvarken den ena eller den andre, och handlade han så länge med mig, att han, innan jag sjelf viste ett ord deraf eller sjelf märkte det, hade hela mitt hjerta inne, — — utan märkte *jag* då, att Gud, som har hvar och ens hjerta i sin hand, han vänder det hvar Han vill. Så gjorde Han ock med mitt, som var så hårdt och ostyrgigt, att jag aldrig trodde, att det skulle bli bundet. — — Så lät jag Cruusen icke strax märka det, utan stälde mig ändå en lång tid emot honom, som jag hade gjort förr, men sedan jag hade varit en lång tid odygdig emot honom, och jag likväl såg, att han var så stadig — — — och inte aktade hvad han skulle lida för min skull, och hvarken för den ena orsaken eller den andra begärde mig utan blott af oskrymtad och ärlig kärlek mot min person, och att mitt sinne kom öfverens med hans — — då kunde jag se, hvad åtskilnad det är på en rätt kärlek och den som är tvungen. När jag såg allt sådant, kunde jag inte heller längre dölja för honom, utan lät honom öfvertala mig så vida, att jag ock älskade honom igen, och bragte han mig på sistone igenom Guds milda Försyn, som alltid har haft omsorg för mig och nu genom detta tillfälle vill hjälpa mig ifrån min barndoms vedervärdighet — — att jag

Anno 1647 den 20 februari förlofvade mig med honom i Stockholm i hemlighet, så att ingen viste deraf, i min mormors hus i vår lilla kammare. Gud låte det vara skett i en god och lycklig stund! Då lofvade vi hvarandra, att ingen menniska skulle skilja oss båda åt, utan den grymma och obarmhertiga döden, som ingen kärlek eller något aktar utan skiljer alla kära vänner åt, och dem skiljer han svårast åt, som hålla hvarandra kärast. Och jag må bekänna, att vi älskade hvarandra så af allt vårt hjerta, att inte hade vi något,

som låg oss på sinnet eller som gått oss emot ifrån vår barndom, att vi ej sade för hvarandra; vi höllo intet hemligt och voro så väl kontanta med hvarandras sinne, att vi voro mycket glada båda två.

Men ehuru väl jag var mycket kär åt honom, så höll jag lell min kärlek så hemlig, att ingen rätt väl märkte den, och min egen kamrat, som dagligen var hos mig, viste det inte. Han på sin sida gjorde mig det till viljes, att han ock hölt det så, att när vi voro bland folk, viste ingen, om icke det snarare var min kamrat än mig, och hon sjelf viste inte, hvad hon skulle säga, ty han talte med henne och inte med mig; när hon såg på, gaf han henne dubbelt emot mig och under tiden mig intet, men i löndom fick jag väl det mesta och det bästa — — när han gaf henne något, så sade jag, hvarföre gifven I inte mig? — — En part sade: vi ha alla trott, att det har varit Agneta Horn, som *Cruusen tyckt om*, men nu se vi, att det är Kerstin Posse,¹ och kan ingen reda sig ut på saken. När jag rodnade, sade jag: tvi du, Stina, skall jag stå och rodna för din skull och kom henne till att rodna först och sade sedan, att jag hjälpte henne. När vi kommo allena, logo vi så hjertelig der åt båda, att vi hade bedragit dem, ty alla sågo väl, att det var endera, men de viste inte hvem, allt in till pingstdagsafton.

Då öfvertalade Lars Cruus Agneta att få genom sin morbror, fälthern Jakob de la Gardie anhålla om hennes hand hos morföräldrarne och hos fadern, som ännu var i Livland. Morföräldrarne svarade, att de hade intet till att säga deremot, utan sågo det gerna och ville af allt sitt hjerta önska lycka dertill samt skrefvo derom till Gustaf Horn. Pingstdagen drogo morfadren, mormodren och Agneta till Ekebyhof till fru Ebba, för att blifva der öfver helgen, men fru Ebba såg surt på Agneta och ville, att hon skulle tala om förlofningen, men dertill hade hon ingen lust. Under det att svar inväntades från fadern var Agneta alltjemt hos morföräldrarne. Till hennes stora oro blef Lars Cruus nu sjuk på Sätuna, men för ingen vågade hon yppa denna oro, utan kunde till och med svara dem som beklagade henne, att hon inte behof hade till att sörja sitt enda goda, ty, brukade hon säga, »mister jag en, får jag väl en annan igen», men tillägger hon, »i mitt hjerta mente jag väl annat, ty Gud vet, huru ondt det gjorde mig. Jag grät för den skull mången hemlig tår, när andra sofvo, till dess jag fick veta att han var bättre». Cruusen kom sedan till Tidön, men i början hade Agneta föga glädje deraf, då hon sjelf blef sjuk. Hon blef dock snart bättre.

Min moster kom dit med och tog mig i sin kammare, att jag skulle ligga hos henne, ty hon gjorde sig fäfanga tankar, som aldrig kommo i vårt sinne, ty vi voro båda för ärliga till att tänka sådant, och älskade han mig allt för högt dertill. Han blef för den skull så ond på henne och sade, att hon nu har nog rådt om mig, och skulle hon nu inte längre inbilla sig hafva något herravälde öfver mig, och begärde han inte, att hon skulle akta mig, ty jag hoppas, sade han,

¹ Kristina Kristiansdotter Posse f. 1630, uppfostrad i Ax. Oxenstiernas hus, g. 1658 med C. Filip Sack, enka 1661; gift 2 gången 1668 med Ernst Creutz, död s. å.

att min käraste och jag intet annat skola taga oss för, när hon är i sin kammare, än det som ärligt är, och vi gerna vilja låta alla se på, ty jag älskar henne allt för högt, att jag skulle vilja skämma ut den jag sjelf vill hafva heder af. Vet jag för den skull inte, hvi I gören Eder så beskäftig öfver henne. Jag kan intet annat tänka, än att I han sjelf måst varit sådan, som I tänken oss båda vara, efter I ären så misstänksam. Blef min moster så ond, men han inte mindre.

Den 18 aug. kom bud åter från Livland med faderns jaord. Lars Cruus blef mycket glad, Agneta också, men hon visade i början ej sin glädje, så att den gamle Rikskanslären fann sig föranlåten att fråga henne, om hon ej heller ville ha Cruusen, ty då borde hon i tid säga det, och ej dröja så länge, som hon gjort med Sparren. Agneta sade då, att hon inte annat tänkt än att lefva och dö med Cruusen, men att hon dock ville rätta sig efter morfaderns vilja i detta fall. Morfadern menade, att Cruusen är en redlig och god man och berömde hans uppförande mot sin svägerska, Karin Oxenstierna och hennes barn, hvilket varit sådant, att näppeligen hennes egna bröder skulle göra henne det, som han gjort henne, och som var långt öfver hvad han behöfde. Morfadern tillade:

Kan jag så mycket mer tänka, att han ju måtte bli god mot dig, som skall bli hans hustru, om du man rätta dig efter hans sinne, och när du ser han är ond, måste du vara from och alldeles låta honom råda.

Då log jag litet och sade: jag förstår min morfar, om jag resolverar mig till att sätta honom till herre öfver mig, så måste jag ock väl resolvera mig till att dansa efter hans pipa, när det kommer så när, och gör jag mig inte bekymmer derom. Jag hoppas, att jag skall så kunna skicka mig emot honom, att han ingen orsak skall kunna få till att bli mig ond. Ingen, som mig väl vill, skall få den sorgen, och ingen min ovän, som spått mig ondt, skall få den glädjen, att vi sku lefva illa ihop med hvarandra. Då svarade min morfar: »I Jesu namn, k. barn, det är mig rätt kärt, att du har fattat den goda resolution, först att du vill hafva honom och sedan att du vill skicka dig alldeles efter hans sinne. Så önskar jag af allt mitt hjerta, att den gode Gud ville alltid gifva dig sin lycka och välsignelse der-till, att du först måtte täckas Gudi och så din tillkommande man. Jag kan väl se, att I nu älsken så hvarandra af allt Ert hjerta och utan skrymtan, och har jag inte för den skull frågat dig, att jag icke vïste och icke kunde se, att I älskaden hvarannan, utan att jag man skulle höra, hvad du ville säga. Önskar jag för den skull, att Er kärlek måtte blifva så stor och stadig intill Er död. Kan jag ock se, att du har andra later på dig mot denne än mot Sparren, och älskade han dig ock för annan orsak än denne». Vi förlofvades båda med hvarandra den 20 augusti på Tidön. Gud låte detta vara skedt i en god och lycklig stund, Guds heliga namn till ära, alla våra vänner

till huggnad och dem som oss äro emot till förtret och oss båda här i verlden till timlig huggnad och glädje, och att vi efter detta eländiga lifvet måtte få besitta den eviga glädjen! Vill jag nu säga: Gud hjelpe oss snart och med huggnad tillsammans, som af allt hjerta och utan skrymtan älska hvarannan! Var han så hjerteligt glad öfver sitt stycke, som honom var lofvad, att, om han hade haft hela verlden, så hade det ändå inte gjort fyllelse emot den glädje, han hade öfver mig, och alla de skönaste voro hos honom som inte aktade emot mig, så högt älskade han mig. Hade jag ock nu det hoppet, att all deras onda spådom skulle bli till inte, och att Gud nu snart skulle gifva mig glädje för all min svåra vedervärdighet, jag har stått ut.

Lars Cruus skref till Gustaf Horn och tackade för den gåfvan, hvarom han fått löfte och bad att få bröllop så fort som möjligt, enär han ville draga i fält. Den 20 sept. lemnade Agneta med sin mormor Tidön och började ordna för sitt bröllop, men då såg jag, skrifer Agneta, att m. mor var död för mig, som skulle både beställa åt mig och skaffa hvad jag hade behof, ty det gick mig allt mycket trögt och tungt¹.

Anno 1648 i febr. fick Cruus fullmakt af drottningen att i Vestergötland taga emot vestgötarne till häst. Den 5 mars afreste han, mönstrade sitt regemente och följde det till Göteborg, hvarifrån det skulle öfverföras till Tyskland. Sjelf för han åter till Stockholm för att hålla bröllop. Emellertid mötte åtskilliga hinder i afseende å detta, ty Gustaf Horn kunde ej komma öfver till Sverige och ville ej gerna att brölloppet skulle firas i hans frånvaro. Det såg ut som om Cruusen skulle nödgas resa ifrån sin unga fästnö.

Så vet min Gud, huru hjerteligt bedröfvade vi voro båda två, han på sin sida, som bort skulle draga, och jag på min sida, som qvar skulle bli. Jag hade nu varit glad en tid och tyckt, att Gud ville hjelpa mig ifrån min bardoms svåra och mycket bedröfveliga vedervärdighet, som har varit så utur viset stor, att hon icke står till att beskrifva. Det gjorde Cruusen mycket ondt, efter jag har sagt för honom, huru allt har gått mig så tungt ifrån min barndom och inte allt som det skulle, och han nu gerna ville, att det skulle gå mig väl, i synnerhet som min morfar och mormor voro nu så åldriga, att de gingo på grafsens brädd, och min mormor nu mest låg till sängs, och viste vi under tiden inte annat än hon skulle dö, och han (Cruusen) väl viste, om hon skulle dö, att det åter skulle gå illa för mig. Han sade: min käraste, det skulle mycket högt bekymra mig, om jag skulle draga ifrån Er och om Er mormor skulle under tiden dö, och I på nytt skullen lida förtret och kanske slita ondt för min skull och annat mycket, som mig ligger på sinnet, ty han älskade mig utur viset mycket. Jag gjorde honom detsamma igen, och hade jag mången hemlig hjertats tårbad om natten, och när

¹ Det är rätt eget, att så var förhållandet, ty redan 1634 hade Axel Oxenstierna af Gustaf Horn erhållit penningar för Agnetas räkning. Rikskanslären ernade för dessa dels köpa gårdar dels gömma åtskilligt silfver och dyrbarheter. Se P. M. för Joh. Oxenstierna 1634 i Riksark.

jag var allena, och stundom så att äfven han (Cruusen) såg det, ty jag tänkte, att min verld nu åter skulle bli mig vedervärdig. — — — När jag inte viste af min lycka, utan inte såg annat än bara vedervärdighet för mina ögon, så hade jag inte annat till att tänka på, men att nu, när lyckan hade litet låtit mig se sig, att hon ville gifva mig en god och from man, den både väl kunde och ville försörja mig, att nu utan all min förhoppning platt blifva i mitt gamla lag igen, det gjorde mig mycket ondt. Grät jag för den skull natt och dag, så att mina ögon ha mått gå ut på mig, det han ock sjelf märkte. Detta kom honom ännu mera till att älska mig, och lofvade han mig, att om han för sin äras skull kunde göra *det*, så skulle han bida till den sista stunden; om vi än skulle vigas den ena timmen och den andra gå på skeppet och segla ut, så skulle han ändå inte draga bort, förrän han fick mig med sig, deröfver jag blef mycket glad. Sedan kom Anna Posse¹ till mig och sade, att hon skulle vara brud 14 dagar derefter, och jag svarade: I ären gammal nog dertill och annars han I länge nog varit förlofvad, så att jag inte vet, hvad Er fattas, att I inte länge sedan hållit bröllop. Frågade hon mig, om mitt bröllop skulle stå snart, och jag sade, jag kan inte veta, och

Här äro tyvärr några blad bortrifna ur manuskriptet. Själfbiografien börjar åter på följande sätt:

Nu Gud, ske lof, som har gjort all deras spådom till inte, och tackar jag ock Gud derföre. Den 10 juli drogo vi nu ifrån Stockholm till Sätuna, och kom jag med min k. man den 11 första gången dit. Gud gifve oss till lycka och låte oss med huggnad få bo här tillsammans i många goda år, sitt heliga namn till ära och oss båda till timelig och evig välfärd! Den 14 kom m. h. far och styfmoder hit till oss, och drogo hädan den 16, och den 22 drogo vi från Sätuna. Gud hjelpe oss väl med all huggnad dit igen! Den 23 kommo vi till Stockholm, och då var redan skeppet borta till Dalarön, med hvilket vi skulle till Tyskland. Min h. f. ville inte gerna, att jag skulle draga ut med min man, och när jag märkte det, begynte jag till att gråta så bitterlig, när vi kommo hem och sade åt min man, att jag aldrig tror, att han så litet håller sin lofven, som han lofvade både förut och när jag om morgonen först kom till honom, att jag aldrig skulle blifva efter honom, der möjligt vore, och nu är det väl möjligt, att jag kan följa honom. Der I änteligen lemnaden mig hemma, så mån I försäkra Er på, att I aldrig fån se mig lefvandes igen utan död, derföre min herre och käraste, låt mig få följa dig,

¹ Anna Posse f. 1621, g. 1648 med riksrådet och presidenten Johan Gyllenstjerna, † 1690.

så länge jag kan, för Gud vet, huru länge vi lefva! Då sade han: min allra käraste, gråt inte så mycket, du skall få följa mig, och har jag inte tänkt till att lemna dig hemma allena. Säg din egen mening, då du kommer till h. f.! När vi kommo till m. h. f., sade han åt min man: m. k. son, jag ser inte gerna, att I tagen min dotter med Er ut, och annars kanske bådas fromma inte väl vill skicka sig med henne till att resa den vägen, efter jag ser, att hon blir så mycket blek och tunn, och *om hon* kanske skulle fara illa, så hade både I och jag sorg deraf. Sade min man: jag har väl hållit henne före allt sådant, men hon vill inte låta säga sig. För min person såge jag det gerna, om h. f. kan öfvertala henne. Det skall stå henne fritt till att göra, hocket hon vill. Jag törs intet säga, utan jag har måst lofva henne, att hon skall få råda deri. Må hon svara hvad hon vill, så vill jag med! Han viste väl, att jag skulle säga, att jag ville med honom, ty han ville inte heller gerna lemna mig hemma. Då sade till mig h. far: »Min dotter säg ja, att du vill blifva hemma, efter du har fått lof till att svara hvad du vill». Han hade gerna sett, att jag hade sagt, som han ville, ty han var mycket kär åt mig, efter han inte mera barn hade än mig efter m. s. f. mor, och dem han hade haft med den andra voro alla döda, och hade så ingen mer än mig, ty var det ej något under, att jag var honom så mycket kär, att han inte ville släppa mig den vägen. Jag tackade m. h. far för en sådan stor omvårdnad, som han hade om mig, men så har jag inte vid denna tiden något, som mig kan förhindra att följa min man, ty jag är en ensam menniska, och för öfrigt så tror jag inte, att det är min h. fars allvar, att jag skall bli hemma, då han nu en gång har gifvit bort mig åt en kär och dygdig man, den jag ingalunda vill blifva ifrån, utan jag har lofvat till att följa honom både den onda och den goda dagen och skall ock ingen mot- eller medgång eller hvad det kan vara, ondt eller godt, komma mig dertill, att jag skall vara ifrån honom, utan så länge lifvet varar och han vill hafva mig med sig, så skall jag följa honom. Ingenting skall skilja mig från honom utan allena den bittra och obarmhertiga döden, som allt skiljer åt, och bad jag m. h. far inte tala derom med mig. Annars vill jag gerna lyda min far i allting, men detta är en omöjlig sak. Om m. h. far hade velat ha mig hemma här, så skulle han behållit mig som jag var, men nu m. k. h. far, råder jag något litet sjelf deråt. Min h. far och man logo, och h. far sade: Så ser jag, att du nu håller ett annat manfolk kärare än mig, det som jag inte heller misshagar. *Jag* önskar, att det måtte så länge blifva, och att du måtte få behålla honom. Hade jag gerna

sett, att jag hade kunnat öfvertala dig, men både i goda och onda dagar så följ honom i Jesu namn! Gud gifve Er mycken lycka på Er resa, och låte mig lefva så länge, att jag med huggnad måtte få se Er igen!

Den 12 augusti var jag på slottet och böd drottning Kristina fara väl och gick till m. h. far till aftonmåltid och böd m. h. far och f. mor fara väl, som voro mycket bedröfvade deröfver, att vi skulle draga bort. Kl. 8 om samma afton gick jag till min gamla morfar och mormor och böd dem med hjertans tårar fara väl, ty jag väl viste, att jag aldrig ser min mormor mer, det hon ock sade åt mig och las en sådan välsignelse öfver oss båda. Hon grät så mycket, när jag bad henne god natt och sade: Jag ser dig aldrig mera k. barn, utan kom i hog, *hvad jag* har så troligen lärt dig, och kan jag inte mera säga, utan Gud välsigna och bevara Er båda och låte sina englar ledsaga Er både bort och hem igen båda två, ehuru väl mina gamla ögon aldrig se Er mera! Togo vi dermed om afton kl. 9 afsked af dem, och såg jag sedan aldrig min mormor mera¹. När vi båda kommo hem i vårt hus, narrades min man med mig och sade: Min allra käraste, din gamla mormor hon grät, att du skulle draga bort. Jag fruktar, att hon dör medan du är borta, så att du aldrig ser henne mera, och du gråter så litet efter henne. Då begynte jag så hjertligt till att gråta, att han hade nog till att göra för att kunna trösta mig. Den 13 drogo vi ifrån Stockholm och till Dalarön om en söndagsmorgon, sedan vi hade hållit predikan, och stego vi den 14 till skepps i Dalarön.

Öfverresan var mycket stormig, och Agneta var illa sjuk. Cruusen var bekymrad för henne och frågade slutligen, om hon ej ville landsättas i den närmaste tyska hamn och färdas på bondvagn till Wismar, der de allaredan hade sina hästar. Han bad Agneta säga rätt ut och ej vara rädd att misshaga honom. Med två drängar och en piga landstego de den 24 om aftonen. Kl. 1 på natten kommo de till Bergen, der de först gjorde halt.

Jag var så sjuk och trött både af det, att jag hade varit på sjön sjuk och af att bondevagnen hade skakat mig, så jag var så öm, att jag inte orkade att röra mig, när jag kom fram. Men så aktade jag allt detta inte annat än för lek allena, då jag fick vara hos min hjertans aldra käraste man, och när han satt i vagnen hos

¹ Af detta yttrande förefaller det som om denna afdelning vore skriven efter 1649, då Agneta åter kommit i ro till Sätuna, möjligen än senare. Af manuskriptet synes det ock som om anteckningarne från och med slutet af anno 1646 voro skrifna på en annan tid än de föregående. Motsägande uttryck hindra dock en exakt tidsbestämning för sjelfbiografiens nedskrifvande, hvilket äfven är oväsentligt. De långa dialogerna böra i alla händelser alltid uppfattas såsom ett temligen fritt återgifvande af samtalen, men äro för den skull ej mindre karaktäristiska och värdefulla.

mig, så kände jag inte, att det var besvärligt. När han då frågade mig, huru jag behagade detta lefvernet, och om det icke vore bättre till att sitta i mormors hus i den lilla kammaren än så här åka på bondvagnar, då svarade jag honom, att det behagade mig mycket bättre till att vara så här hos honom, om det än vore tre gånger värre; och om jag så länge jag lefde fick vara hos honom, så tycktes mig, att allt det jag därför stod ut, det vore mig lek och goda dagar; vill jag, för allt det som till är, inte vara i min lilla kammare, — — och om jag inte hade tänkt till att stå ut i både ondt och godt med min man, så hade jag aldrig dristat mig ihop med en soldat, derfore mån I inte tänka, att detta är mig besvärligt. Han log så hjerteligt deråt, klappade mig och sade: min aldra käraste, du har fattat en god resolution och är du mig ej heller till något besvär utan mera till hugnad, ty om jag är aldrig så trött, så kan jag lell hugna mig vid dig. — — När vi kommo till Stralsund, lånte oss Forbus¹ en gammal fönsterkaret, och måste vi spänna der 4 par hästar för, innan de hinte fram med oss, och den ena hade ej lika färg med den andra, så att gästen väl har mått ropa på oss. Den 30 kommo vi till Wismar, och funno min morbror Johan Oxenstierna der före oss, som nyss har haft bröllopp med fru Margareta Brahe, och har jag inte sett min morbror på 7 år, ty voro vi mycket glada, att vi fingo se hvarandra. Vi önskade hvarannan mycken lycka på båda sidor, att hvar måtte få behålla sin lycka en lång tid, och så gingo min man och jag hem med min morbror till aftonmåltid. Min morbror begynte straxt till att hålla mycket af min man. När jag skulle gå hem om afton och steg utom porten föll jag baklänges i en djup grop och stötte mig ett stort håll på min arm och alla voro rädda, att jag skulle fara illa, men så bevarade mig Gud den gången, som han alltid har gjort, att mig ingenting skadade, utan var jag andra dagen lika glad och frisk.

Det kom bref från Gustaf Horn, att Agneta skulle stanna i Wismar, men Agneta var ifrig att följa med sin man, som med sitt regemente, Vestgötarna, drog till södra Tyskland, der det skulle ligga till dess Westfaliska freden hade hunnit blifva verkställd, hvarmed dröjde som bekant länge. Agneta beskriver nu i korthet resan med alla dess vedervärdigheter, ort från ort².

Den 7 sept. drogo de ifrån Wismar till Parchim i södra Mecklenburg, der de hvilade sina hästar och väntade på lägenhet att komma till armén. Då något dylikt tillfälle ej så hastigt yppade sig, tog Cruus sitt eget folk och några officerare, som äfven ville till armén, och »gjorde de ett litet parti af» och togo Agneta med sig.

¹ Arvid Forbus, kommandant i Stralsund.

² Då emellertid denna beskrifning är temligen torr, inskränka vi oss till ett sammandrag.

I Dömitz, den 25. fingo de 20 musketerare med sig och gingo der öfver Elben med prämar. Den 28 sept. kommo de till Salzwedel, der ingen ville släppa dem in, förän de fingo se drottningens pass. Der blefvo de öfver natten på ett världshus. Agneta berättar, huru värden, sedan de ätit, kom in med ett fat med valnötter och äpplen och bad henne sitta nere vid bordet, medan han sjelf satte sig i högsätet och åt de bästa äpplena och nötterna. Agneta tyckte, att han var något för nävisv, ty hon »var ej vand vid tocket folk». men Cruusens stod vid »skorsten» och log åt Agnetas förvånade min. Den 29. foro de derifrån och kommo efter en svår resa till en ort nära Magdeburg den 6. oktober. Anlända dit, måste de länge vänta utanför staden, ty tullknekten var full. Cruus måste låta »slå upp låset» efter det var sent på natten, och de hade med sig (ammunitions) »munditionsvagnar». »Blinde Valentin» och »Svarte Nichel» tvenne kände kejserlige anförare, d. f. ryttmästare, d. s. kornett (hette egentligen Labaar), gingo derkring med ett starkt parti, men Cruusens var ej starkare än 160 man med eget folk både till häst och fots, och åtta dagar tillföre hade de slagit ett annat parti, så derför ville Cruus ej vänta längre utanför porten. När de kommo in begynte den svenska tullknekten till att bruka mun. Cruus tog då sin käpp och slog honom midt i mun med en — och sade »efter du inte vill annars tåga, så skall jag smörja igen din lättfärdiga mun». Den 7. gingo de derifrån till Köthen i Anhalt, hvarest de blefvo af furstinnan bjudna till hofvet.

Jag var dock något opasslig, efter jag var med barn och eljes ovan till att stå ut så stark marsch och fara illa, ty jag var nyss utflugen, derför kunde det inte annat vara än att det icke föll mig något besvärligt, efter jag både var ung och ovan. Så kunde jag inte komma till att akta på furstinnan den gången utan gjorde min undskyllan för furstens hofmästare, som var hos mig, och min man sade, att jag om Gud vill en annan gång, när jag vore något bättre till pass gerna skulle hafva den nåden och akta på hennes furstliga nåde, men denna gången såge han väl min lägenhet, ty jag låg. När furstinnan det hörde, sände hon mig tre stora korgar med frukt och en med sköna vindruvfor i mitt kvarter, och fursten lät traktera oss träfligen väl ur sitt eget kök om aftonen med renskt vin och zerbster öl. Var hans husmästare dernere och skulle traktera oss, men jag låg i en säng derinne och kunde inte gå till bords. Om morgonen gick min man till fursten och furstinnan och helsade på dem, tackade dem och gjorde ock min undskyllan, efter det så stod till med mig.

Den 10. kommo de till Leipzig, der Cruus fann ett bref från Gustaf Horn, som ville, att han skulle lemna Agneta qvar der, men hon ville ingalunda utan sade, »att jag må stå ut hur jag kan, blott jag får vara hos min man», och att stanna här »det är intet till att tänka på, sedan till att tala om». Under det de voro der, träffade de på Kapten Wingarten med 50 dragoner och en Ryttmästare med 100 friryttare, som ville till armén, samt Öfverste Platen och Ryttmästare Pudevälsk. Medan Agneta var i Leipzig, var hon i slottet och fick der se Öfverste Munck, som satt fången, för det han hade velat förråda Kurfursten af Sachsen. Den 16 gingo de från Leipzig öfver Mulde till Waldheim tillsammans med det parti i Leipzig, som skulle till armén. En natt blefvo de öfverfallne af svarte Nichel; Agneta måste ut i karet, hvilket föll henne »litet ovan», men då han såg, att han ingenting kunde uträtta drog han sig tillbaka. Från Waldheim drogo de den 18 öfver en stark ström, som var så djup, att vattnet steg upp i sätet i vagnen. De ärnade sig nu att gå genaste vägen till Prag. När de kommit till staden Hainichen möttes Cruus af ett bud från kommandanten i Leipzig, som bad honom draga till någon stad, der han i säkerhet kunde invänta en af generalissimus, pfalzgreffen Karl Gustaf, ifrån Prag utsänd öfverstelöjtnant »med

400 utkommenderade hästar», hvilken skulle afhemta ammunition ifrån Leipzig. Han hade förtrott sig till att sända denne med så ringa parti, efter Cruus hade dragoner med sig. Agneta och hennes man gjorde därför en tre mils afväg till en liten stad, en mil från Dresden, omkring hvilken det var en god mur och der de kunde ligga i säkerhet för det kejsrerliga partiet, som mycket starkt gick der omkring till att akta på, när »munditzion» skulle komma. Agneta beskrifver vägen dit »som oerhördt elak, berg upp och berg ned», och så djup väg och elakt väder, så att ej hade hon fått sofva på tre nätter och om dagen suttit i vagnen, så att, när hon kom fram om natten, var hon så trött, att hennes man måtte bära henne ur kareten. Kurfursten var ond öfver, att Cruus hade lagt sig så nära Dresden och klagade för generalissimus, men »det help ej, ty tiden medgaf inte annat». Den 20 kom bref från öfverstelöjtnant Hans Schäffer, som kom från Leipzig med »munditzion», och bad Cruus med sitt folk möta honom, hvilket de ock gjorde den 23 i Chemnitz.

Gingo vi derifrån och kommo på Böhmerwald och lågo om natten i en liten fläck under Annaberg och var der ett träffligt högt berg, som vi skulle uppföre. Krutvagnarne skulle först upp, och jag hölt der nere i dalen. Schäffer sade, när de tre krutvagnarne voro uppkomna, till min man: Herr Öfverste, han skall låta sin fru komma upp med sin kare, ty det blir henne allt för långt till att bida, eller om någon vagn ginge sönder, så kan hon inte komma fram i natt. Då lät min man befalla, att jag skulle komma upp för backen och jag gjorde så, men som jag var kommen in i byn, och min man steg af sin häst och satte sig på bänken hos mig, kom en herr Öfverstelöjtnant Klåm² så hett in och sade, att han har sett 6,000 man under Annaberg, som komma till oss marcherandes, och han var så rädd, att han viste sig ingen råd. Men min man befalte till att föra fram sin häst, att han finge rida ut till Schäffer, som kommenderade partiet, så att han kunde få höra, om det var sant. I detsamma kom Schäffer sjelf och hade Klåm så skrämt honom, att han inte viste någon råd. När de då redde ut saken och skulle ställa trupperna i rörelse, fingo de se, att det inte var annat än skog, och när de kommo till aftonmåltid till oss, log jag åt Klåm och fikserade honom för det han varit så rädd. Den 26 gingo vi derifrån — — — och kommo kl. 3 om natten till Jorkau. Var det den dagen en sådan gräslig köld, att vi inte viste rättare, än vi skulle ha frusit ihjäl och sedan en oerhördt ond väg, att den inte var utan berg upp och berg ner, och så höga berg på den ena sidan och på den andra sidan skräckeligt djupa dalar, och vägen var så espant (?) och inte bredare än hjulen kunde knapt gå på, och der nedan stora villande strömmar, så att jag mången gång tänkte, att jag skulle aldrig komma med lifvet fram. Den 21 om morgonen

² Antagligen felskrifning, ty namnet återfinnes icke uti rullorna. Såväl alla officerarnes namn, som alla ortnamn äro alltid af Agneta förvidna, oftast ända till oigenkänlighet.

gingo vi ifrån Jorkau — — — — — den 29 gingo vi ifrån Saaz och skulle gå till en liten stad, hette Lana, som låg lite mer än tre mil från Prag. — — Red en ryttmästare, en pomrare, och talte vid mig ut med min vagn och fikserade mig och frågade, huru det skulle taga lag, om jag skulle rida undan för fienden, om ock icke sadeln skulle blifva mig för trång, och rätt som de skämtade med mig, kom Schäffer ridandes och hade ett bud med sig — — att Generalissimus var uppbruten ifrån Prag — — och att Piccolomini låg i Lana — med 22,000, man, och om vi hade gått fram, så hade vi kommit till herredagen.

De voro nu rådvilla, men efter en stunds rådplänning beslöts det, att ofördröjligen, så fort ske kunde med de tunga krutvagnarne, taga vägen till Brix öfver Egerströmmen, en mil öfvan Saaz.

Föll der en så strid ström, men så slät, att ingen kunde märka, att der föll någon ström, ty han var så djup, att han stod i sadeln på den största häst, som der var, och förde strömmen min karet med sig ett mycket långt stycke. Låg han mest på sidan, så att alla voro rädda, att det skulle gå ikull, och när vi kommo öfver, ledde de fram min häst och satte mig på och försökte, om det skulle tränga, om jag skulle få rum i sadeln. Rätt som vi gingo ifrån Egerströmmen, så gick solen ner, och kl. 1 om natten kommo vi till Brux. Fjorton dagar tillföre hafva de kejsrliche varit i staden, och plundrat ut allt det der var, så att vi icke fingo der en bit bröd.

Resan fortsattes sedan den 30 till Leitmeritz, der de bodde i samma hus, som »Salig Banéren har legat i». När Agneta kom dit, var hon så hjertligt trött, ty hon hade under två hela dygn ej varit mer än tre timmar ur vagnen. De trakterades af kommandanten »träffelig väl», men Agneta hade hellre sett, att hon fått gå och lägga sig. I Kuttensberg träffade de generalissimus Karl Gustaf, och sedan Cruus hälsat honom från Sverige, gick han till sitt regemente, som skulle ligga $\frac{1}{2}$ mil derifrån. Efter att hafva legat der några veckor bröto de upp för att ligga i kurfurstendömet Brandenburg i vinterquarter. Under denna återresa nödgades Cruus ett par gånger för att kunna fylla sina åligganden lemna Agneta ensam. Hon var då mycket bedröfvad, särskildt första gången, då hon för öfrigt låg i en liten by alldeles ensam och »hade ingen till att roa sig med mer än en utlefvad gammal bonde». —

Anno 1649 den 4 jan. kommo de till Stendal, der Agneta stannade och regementet lades i vinterquarter omkring Drömlingen. Agneta var denna tid mycket ensam och »vet Gud, huru lång och sur denna tiden var, som jag satt allena». Den 20 mars begaf hon sig med sin man till Wismar, der allt var ordnad för henne och der hon skulle få fritt underhåll. Hon anlade dit den 24 mars.

Den 8 april en söndagsmorgon blef Agnetas första barn, Gustaf Cruus född, »just när klockan slog 9, och de rörde på alla trummorna i staden till predikan». Den 25 blef han kristnad. »Gud låte honom lefva och uppväxa i gudsfruktan och alla kristeliga dygder, sitt heliga namn till ära och oss sina föräldrar till hugnad och glädje, sig sjelf till timlig och evig välfärd, det höre Gud för Kristi skull!», tillägger Agneta. Hon berättar vidare, att hennes man var kvar hos henne till den 10 juni, då han drog till sitt regemente, men hon stannade i Wismar, ty det väntades dagligen order att få fara hem. Då hennes man kom

till Saltzwedel, insjuknade han så illa, att ingen väntade lif i honom, men »välsignad vare min Gud, som halp honom den gången till sin hälsa igen, mig fattig barn till trösta!

Den 1 juli, medan min man var borta, fick jag bref ifrån Sverige, att den högste Gud af sin faderliga vilje har täckts, att genom en häftig sjukdom och i en salig stund hädan af denna onda och mödosamma verlden kalla min salig k. mormor den 23 juni, som mig har födt upp. Gud fröjde hennes fromma själ i all evighet och förläne kroppen en rolig hvila i jorden och en fröjdefull uppståndelse på den stora Herrens dag! Jag var af allt mitt hjerta bedröfvad öfver min s. mormors död, och öfver att min k. man var borta ifrån mig, så att jag begynte till att sörja och blef så mager och blek, att min man hade så när ej känt igen mig, när han kom till mig igen. När min man fick de tidender, att min mormor var död, kom han till mig i Wismar den 20 och hade nog till att göra med mig, förrän han kom mig till rätta igen. Men efter jag fick honom hem, förgat jag all min sorg jag hade öfver mormor, och gladde mig åt honom, och han var hos mig allt intill i augusti.

Då han åter lemnade henne, blef Agneta skrämmd af en markatta och låg i tre veckor till sängs samt »gick illa med två barn». Cruus kom emellertid åter till Wismar och, efter att varit en tid der, for han för att ordna med sitt regementes inskeppande ifrån Stade, derifrån det skulle öfverföras till Göteborg. Den 10 nov. seglade han sjelf med sin familj ifrån Wismar och kom redan den 13 till Dalarön, efter att haft ett utmärkt godt väder på sjön.

Hade jag då stor orsak till att tacka min Gud, som så nådeligt har hört min bön och låtit mig komma med all huggnad hem igen med m. k. man, och icke allena låtit mig så rik igen utan ock rikare än jag drog bort, i det att Gud har gifvit mig en mycket vacker ung son, medan jag har varit ute.

Den 15 kom jag med min son och man till Stockholm och fann alla de mina vid godt tillstånd, Gudskelof, undantagandes min k. mormor, som var både död och begrafven. Det gjorde mig mycket ondt, att jag icke ännu en gång har fått se henne, förrän hon dog. Den 16 var jag och hälsade på Drottningen. Den 19 drogo vi till Sätuna och voro der intill den 21 december, då vi drogo till Tidön till min morfar och hälsade honom, efter vi inte hade sett honom, sedan vi kommo hem. Vi togo vår^e lilla son med oss och voro vid Tidön intill den 10 januari 1650, då vi drogo hem till Sätuna igen, och blefvo vi der den vintern.

Här afbrytes dagboken. Utdrag ur Jobs bok och psaltaren följa jemte några lösa papper med anteckningar af kända fakta. Ett är af intresse och innehåller berättelsen om hennes andra sons födelse i Stockholm den 20 augusti. Fru Ebba bjöds till fadder, och gossen kallades Johan.

När gossen var två månader gammal kom fru Ebba till mig och fick se mina båda gossar, som voro mycket vackra, och Johan var mycket hvit. Då sade hon: Du har allt för vackra gossar. Då svarade jag: min frände, der är nu mina morianer och dverjar, som I saden, att jag skulle få, men jag sade, att de skulle blifva mycket vackra. Nu tackar jag Gud, som i all ting har låtit deras spådom gå tillbaka! Då sade hon: Jag må väl inte tro, att du har sagt detta och allt annat för din man. Jag sade, att så visst som Gud lefver, har jag aldrig hört sägas ett ord om honom, det jag icke har sagt för honom. Blefvo vi der öfver kröningen. Sedan drogo vi i december hem till Sätuna, och gjorde Gud då min lycka så god, att jag kom hem med m. k. man och två mina söner, Gud låte dem länge lefva!

För belysande af Agnetas återstående lif har det ej stått oss till buds mer än några få bref och handlingar. Möjligen torde enskilda samlingar innehålla rikare bidrag, kanske till och med ytterligare tillägg af hennes sjelfbiografi. Så lär, enligt uppgift i delaGardieska Arkivet del. IX, efter henne på Löberöd finnas en större samling bref från hennes senare år, som alla bära vittne om hennes affärsverksamhet och klokhet. Vi hafva dock ej varit i tillfälle att taga någon kännedom om dem, och kunna derföre nu endast lemna några nakna fakta, i afseende å fru Agnetas senare lefnadsöden.

Agneta erhöll ytterligare två barn, dottrarne Brita och Anna, begge gifta efter moderns död, d. f. med presidenten Fabian Wrede, den senare med presidenten Claes Fleming. Sonen Johan dog före modern, och med hennes äldste son Gustafs son Jesper utdog friherrliga ätten Cruus.

Lars Cruus deltog i Karl X:s polska fälttåg, och fru Agneta var honom följaktig ut. Hon vistades i Warschau 1656, då staden återtog af polackarne, och hon måste med många andra svenskar under stor fara och med förlust af alla sina dyrbarheter fly från staden. Återkommen till norra Tyskland emottog hon den underrättelsen, att Lars Cruus dött under en marsch mellan Warschau och Thorn den 20 april 1656. Djupt nedtryckt af denna förlust återvände hon till Sverige med sin mans lik på samma gång som drottning Hedvig Eleonora. I dec. begrofs hennes man i Storkyrkan i Stockholm. Fru Agneta ingick ej något nytt äktenskap och tyckes sedan egnat sig åt sina barns uppfostran och vården af sin ej obetydliga förmögenhet. Hon låg efter faderns död i långa processer med sin styfmor. Genom en särskild handling hade dock Axel Oxenstierna försäkrat henne om hennes arf efter modern. Hon dog i Stockholm af slag den 18 mars 1672 och blef antagligen begrafven i Storkyrkan vid sidan af sin man¹.

¹ Se bref i R. Ark. från E. Oxenstierna t. Gustaf Horn. Rättegångshandlingar. Anreps ättartaflor.

Ännu en skildring af universitetslivets skuggsidor.

Våra öfverliggare, akademiska studier af *Thord Bonde*, med 52 teckningar af Bruno Liljefors m. fl., samt **Ett universitet i hufvudstaden** af *Oscar Svahn*. 2:dra upplagan. Alb. Bonnier, Sthlm. Pris 3,75.

Det så ofta upprepade Geijersordet om en händelse, som ser ut som en tanke, besannar sig till fullo i det märkliga faktum, att ofvannämnda arbete af en allmänt aktad och afhållen ungdomens vän och lärare, hvilket skildraren del af det svenska universitetslivets faror och lyten, utkom samtidigt med G. af Geijerstams Upsalahistoria. Ämnet, som de båda förf:ne valt, är likartadt; men huru olika deras sätt att se och skildra! Förf:n af »Våra öfverliggare» bekräftar hvad som är sant i Erik Granes beskyllningar mot universitetslivet, men han korrigerar öfverdrifterna och hätskheten i anfallen, han bestrider det osunda och korrumperade i motiveringen, han ser skulden mera hos institutionen än hos enskilde lärare, och han försummar, i motsats till hr Geijerstam, aldrig att förlägga tyngdpunkten af skulden till den felandes egen vilja.

»Våra öfverliggare» utgöra i sjelfva verket *ett korrektiv till Erik Grane*, så mycket kraftigare som det är afsigtslöst och verkar genom blotta karaktären och andan af skildringen, tydligen utan aning å förf:ns sida, att en annan framställare af samma ämne skulle framträda för att af »Våra öfverliggare» beslås.

Denna bokens betydelse, likasom öfverhufvud det djupare syftet med dessa lekfulla, humoristiska skildringar, torde för flertalet af våra läsare likasom för oss hafva varit en öfverraskning. Utkommen bland annan julliteratur och af pressen enhälligt prisad såsom det roligaste, mest underhållande af dess alster, tedde sig arbetet för vår föreställning knappast annorlunda än som en rolighetsbok för ungdomen, på hvars genomläsande vi ej hade råd att använda vår tid. Men annorlunda dömer man efter att hafva läst boken. Allt det roliga, man väntade, finnes i rikt mått i framställningen af dessa »hel- och halföfverliggare», »glada rumlare» och »toddmartyrer», »stoiska» eller »cyniska öfverliggare», framträdande i bredd med »feghets- och »högfärds-öfverliggarne», m. fl. Alla äro de tecknade med den burleska komik,

som tillhör ämnet, på samma gång som de ofta genomskimras af den humorns blidare belysning, som förädlar löjet och hindrar det från att bli elakt. Och hur mycket allvar, hur många indirekta varningar gömma sig ej i bilderna jemte lustigheten! Läs t. ex. skildringen af »våra vänner fienderna» och deras förhållande till »toddymartyrerna», dessas lidanden och fröjder, den stilla hänförelse, hvarmed de slutligen omfatta ett tillfälle till ordentligt arbete, fjärran från sina »vänner», samt den möda en och annan klarsynt kurator gör sig att på detta sätt rensa sin nation. Läs om den saktmodige, men jättestarke Djurberg, hvilken vid återkomsten till Upsala efter längre frånvaro på frågan, hvar han varit, med sitt vanliga värdiga allvar svarade: »På *de-kadangs*;» som då supbrodern tillsporde honom, om han någonsin varit kär, påminte om att de icke kommit tillsammans för att prata *s-t-r-u-n-t*, och hvars historia förf:n avslutar med ett mildt: »gamle, hederlige Djurberg, måhända var du icke hitkommen för att dricka toddy, men i hvilket fall som helst skola vi ej längre med onödigt prat förarga din skugga.» Läs om ordlekaren Kalle Spets och Ormen Långe och Frisenberg, »den underlige karlen, som aldrig nyttjade strumpor», och Wahlström, små-bestyrs-öfverliggaren, med Reuterdahl i den ena handen och stekpannan i den andra, läs om dem, och ni får en högtid af skratt, medan dock ej sällan en tår af vemod skymmer ert öga.

Det är sant, förf:n till *Våra öfverliggare* har, icke heller han, undgått klander, detta delvis af samma art, som det, hvilket drabbat Erik Grane. En förf. i sista häftet af Ny svensk Tidskrift har näml. förebrått honom att hafva illa eller orättvist förfarit med originalen till en del af sina typer. Vi kunna ej bedöma huru härmed förhåller sig, och vi finna kritikerns ömtålighet naturlig, men på samma gång knappast möjlig att i dylika skildringar skona. För oinvigda röja emellertid »Våra öfverliggare», om ock stundom karrikerade, intet spår af de personliga elakheter, hvilka vanställa en hel del af Erik Granes personager. Dessutom synes det oss, som hade förf:n, genom den inledande förklaringen öfver sitt sätt att gå till väga, på förhand brutit udden af de anmärkingar, som i detta afseende kunna göras, om han ock säkert sjelf är den första att erkänna, hur lätt man i ett sådant skriftställarskap öfverskrider de gränser man uppställt för detsamma.

Men icke nog med att »Våra öfverliggare», såsom vi här antydt, förena den godmodiga komikens med det menskliga deltagandets förtjenster, de hafva derjemte ett djupare positivt syfte. Förf:n vill icke blott varnande gyckla öfver universitetlivets lyten; han söker äfven tränga in till deras orsaker, allmänna och enskilda, och råda bot på det onda. Orsakerna finner han dels i institutionerna, dels hos individerna. Bot söker han i nödig reform af båda. Boten heter: *Reform af arbetssättet och undervisningsmetoden vid de gamla universiteten samt upprättande af ett fullständigt hufvudstadsuniversitet till täflan med de gamla och till korrektiv mot dessas föråldrade organisation.* Det senare är en älsklingstanke hos förf:n. Sin utveckling af densamma har han gifvit formen af en särskild, till »Våra öfverliggare» bilagd skrift: »till universitetsfrågans belysning».

Äfven här har skenbart sluppen varit framme för att gifva förf:ns arbete en särskild betydelse. Samtidigt med dess utgifvande framlade nämligen en ansedd, midt i de öfverklagade missförhållandena lefvande och verkande universitetslärare, Professor Cleve, inför Upsala filosofiska fakultet ett förslag till reform, hvilket väsentligen öfverensstämmer med det, som åtföljer boken om »Våra öfverliggare», och hvilket torde ligga till grund för doktor Wretlinds motion i ämnet vid innevarande riksdag.

Författarens uttalanden i denna fråga synas oss så viktiga, att det måste förvåna, att de hittills endast i förbigående upptagits till pröfning. Sjelfva känna vi oss ej mäktiga af ett motiveradt omdöme i frågan och våga derfor här endast uttala vår sympati för förf:ns uppfattning. Deremot skulle vi vara synnerligen tacksamma, om någon sakkunnig person, med insigt om behofvet af en reform, ville lemna Dagny ett kort uttalande i det för hemmet och ungdomen så väl som för staten och folket i dess helhet så viktiga ämnet.

* * *

Den andra reform, hvarmed vår förf. vill råda bot på det onda han skildrat i »Våra öfverliggare», är en reform af ungdomens lefnads- och arbetssätt. Sina åsichter härom uppställer han i en serie »*Lefnadsreglor och erinringar, icke nya, men ändå tjenliga, den studerande ungdomen tillegnade*».

Det är inga djupsinniga filosofiska satsar, inga hyper-idealistiska uppmaningar, utan helt enkla praktiska råd, kryddade af förf:ns vanliga skämtlynne.

— Stig upp om morgonen . . . ej fram på förmiddagen, heter det bland annat. Tag en s. k. kall afrifning hvarje morgon, så blir du på en gång både ren, frisk och mornad . . . Känner du lust att somna, när du vaknar, så betyder detta, att du om aftonen gått för sent till sängs . . . Mins, att för hvarje halftimme du sover före midnatt, vinner du minst en hel timme på morgonsidan. Upp kl. 6, i säng kl. 10, är förf:n:s regel. Nattarbete afrådes. En timmes friskt morgon- eller förmiddags arbete ger mera verklig valuta än tre timmars nervöst nattarbete.

— Tag en stunds frörelse i fria luften, medan rummet städas och vädras. Åt sedan din frukost hemma, men rota ej själf med tillredningen.

— Läs aldrig tidningarne om morgonen, utan efter slutadt dagsarbete.

— Skaffa dig ett kraftigt middagsmål, men undvik det magförderfvande och otidsenliga bränvinsbordet . . . Undvik äfven eftermiddagskaffet på värdshus eller kafé, ty på detta följer gerna punschen och på denna en förstörd eftermiddag.

Vidare ger förf:n råd ang. matordningen och klandrar den svenska middagstimmen, som gör vår arbetsdag tre timmar kortare än andra länders.

— Rök, fortsätter han, om du ej kan låta bli det, men ur lång pipa. Pipan är billigare och helsosammare än 10-öres-cigarrerna, hvilka i regeln äro vida mer förderfvade, än den fröken, som säljer dem, hvilket icke vill säga så litet. Derpå öfvergår förf:n till studierna.

— Börja dina studier, så snart du anländt till universitetet. Tag dig ingen hvilotermin, ty den kan blifva din ruin. Studera planmessigt. Begär af en äldre, erfaren kamrat en studieplan. Bestäm, med hjälp af en erfaren rådgifvare, den tid du bör egnas hvarje ämne enligt planen, och släpp den sedan icke förr, än du hunnit målet.

— Måste du taga en examen, så tag den så fort du kan göra det utan skam, eller så snart du tillegnat dig kursens element. Slå dig sedan på vetenskapliga specialstudier, om du har råd och lust dertill.

Faran för ett motsatt tillvägagående påpekas, och vilkoren för en förnuftig examensläsning, såsom sundt förstånd, vanliga förkunskaper och så mycken viljefasthet, som fordras för att vara flitig, äfven när arbetet i början förefaller oangenämt, framhålles.

— Är du ej af naturen rätt danad för stillasittande arbete, eller plågar och stör dig en allt för liflig inbillning, så uppsök en kamrat, som är lugn och flitig, och ingå med honom ett arbetsbolag.

— Känner du dig trött af ihållande examensarbete, så tag en fritid, dock ej öfver en månad.

— Är du medellös, så sök ej blott stipendier, utan sök arbete. Har du kunskaper eller talenter, som kunna omsättas i pengar, är det lyckligt; men ett handverk, hvars utöfning låter förena sig med studiearbetet, är långt ifrån föraktligt. Skulle denna din binäring också ej lemna dig mer än 3—4 timmars ostörd studietid under de första student-åren, så blir dock vinsten stor, jemförd med penningbekymren, under hvilka du skulle nödgas framsläpa kanske större delen af ditt lif.

Slutligen kommer rådgifvaren till helsan och moralen.

— Är din helsa svag, heter det, så sök främst boten i regelbundna lefnads- och arbetsvanor. Tag kammargymnastik om morgnarna på ditt rum eller begagna friskgymnastik om qvällarne. Låt ej förtäringen af vare sig konjak eller punsch bli ens en aftonvana, låt de gamle behålla korten och lemna förmiddagsbiljarden åt uteliggaren och snobben.

— Var kysk och återhållsam, om du vill behålla din arbetskraft, ditt ungdomsmod och din ynglingsfriskhet. Låt ingen inbilla dig en sådan fabel, som att din kropp blir skelettartad och din själ hel- eller halfgalen blott därför, att du varit återhållsam i ungdomen. En dylik bedröfvelses skepnad blir du genom onaturliga utsväfningar, men icke därför att du hållit det kyskhetslöfte, du gifvit vare sig din mor eller dig sjelf. — — — Sedelagarne äro lika okränkbara som naturlagarna, och vi äro menniskor, just emedan vi inom vissa gränser förmå reglera de senare medelst de förra.

Vi anbefalla det återstående af detta förträffliga stycke till läsarens allvarliga behjertande och sluta här våra flygtiga utdrag.

Om man jemför de sanningar vår förf. sålunda aflockat sina lustiga gubbar, öfverliggarne, med det bref, hvarmed hr G. af Geijerstam afslutar Erik Granes ungdomshistoria, skall man lätt förstå vår sammanställning af de båda arbetena.

Till den modige och varmhjertade författaren hembära vi en hjertlig tacksägelse för att han ej, som så många andra, stannat vid en blott negativ kritik, utan i »Våra öfverliggare» gifvit oss ett korrektiv af det osunda och urartade i tidsandan, ett motgift, särskildt mot de af materialismens »baciller» anstuckna och förskämda lifsprinciper, i hvilka den ultra moderna literaturen så ofta utmynnar äfven då, när dess bärare mena sig arbeta för mensklighetens bästa.

Till alla föräldrar, som hafva söner, anbefalla vi den här anmälda boken som den bästa kompass för de unga, hvilka skola från hemmets lugna strand kastas ut på studentlivets villande haf.

Bref till Dagny från Kristiania.

De stora snömassor, som vintern medförde, försvinna så småningom, och med snön är det också förbi med skidföre och skidlöpning, vår mest omtyckta nationela idrott. De årliga kapploppningarne, då Theledölerne kommit in och tagit de första prisen, ha varit en sporre för Kristianias ungdom att öfva upp sig, och skidlopparnes mängd och skicklighet hafva årligen tilltagit. Vid den

stora skidlöpning, hvilken i år, som vanligt, egde rum i *Kastelbakken*, i närheten af Kristiania, var, som alltid, halfva staden på benen. Alla goss-skolor hafva lof den dagen, och det kan anses som en förbättring i skolflickornas vilkor, att skolorna i år icke förhöllo sig fiendtliga, utan tilläto flickorna att försumma skolan för att bevista kapplöpningen, hvilket många unga flickor och damer gjorde på skidor. Någon uppmuntran för skolflickors skidlöpning, vare sig i premier eller skollof, bestås ej. Den tolereras, och det är allt. I goss-skolorna uppmuntra lärarne idrotten på allt sätt.

Det är en öfvergångstid, hvori kvinnorna nu lefva, och man kan just icke säga, att den är behaglig. Anspråken på att de skola hjälpa sig sjelfva finnas nog, men man gör intet för att jemna vägen för dem. De unga flickorna måste taga medelskol-examen, om de vilja sjelfva förtjena sitt bröd, eller taga artium¹ (enär medelskol-examen på ett tryckande sätt göres obligatorisk i en mängd fall): den är nödvändig för att få taga artium, och det är allt flera och flera, som taga denna examen. Men flickskolorna förbereda ej härtil på samma sätt, som goss-skolorna; kursen om eftermiddagarne är der mycket dyrare, än i högsta klasserna i goss-skolorna, och förberedelserna för flickor både till medelskol-examen och artium äro mycket mer ansträngande. När de nu ändtligen hinna derhän, att de skola försörja sig sjelfva, äro alla qvinliga tjänster uselt betalda, hvarom Berners föredrag (nu tryckt i *Nyt Tidsskrift*, 1:sta häftet sid. 86) har åtskilligt att förtälja.

Af läroanstalter utanför Kristiania, och som icke förbereda till någon offentlig examen, är Nikka Vorrens institut i Söndfjord det mest ansedda. Der äro tre klasser för flickor mellan 15—18 år. Eleverna i denna skola måste sjelfva bädda sina sängar, städa sina rum, tvätta sina kläder, stryka och mangla (hvertill de hafva en dag i månaden fri från skolan); de hafva äfven hvar sin vecka att hjälpa till i hushållet. Undervisningstiden är 5 timmar dagligen, *inberäknadt* musik och en handarbetsstimme hvarje dag. Fröken Vorren berömmes mycket både som uppfostrarinna och lärarinna samt för sin sällsynta förmåga att vinna elevernas tillgifvenhet. Af flera unga flickor, som Eder korrespondent talat med, och som varit ett, två eller tre år i fröken Vorrens institut, äro alla hänryckta öfver sin vistelse der och icke minst öfver den friska, stärkande luften. Det är icke ovanligt att föräldrar i Kristiania sända sina döttrar efter slutad skolgång ut till Nikka Vorren på ett år, såvida der är plats för dem, hvilket är mycket osäkert. De 30 platserna äro upptagna hela år i förväg. Ut till Pommern, till Stolp, skicka äfven många sina fullvuxna döttrar, eller till Lausanne, eller Brüssel, eller till det så omtalade Kaiserswerth. Men ingen anstalt har eder korrespondent hört så mycket berömmas, som Nikka Vorrens i Söndfjord.

I Kvindesagsforeningen höll öfverläkaren E. Bull ett mycket besökt och särdeles beundradt föredrag om kvinnans helsa. Som man kunde vänta sig af en läkare, handlade det mest om kvinnans brist på helsa. Kvinnorna födas, enligt Bull, svagare, och försvagas ytterligare genom stillasittande, kammarluft, förvänd uppföstran, förvänd

¹ Examen artium motsvarar vår mogenhetsexamen.

klädedrägt, för mycken läsning i skolan, pianospelning samt äktenskap vid allt för tidiga år.

»De ogynsamma lifsförhållanden, som under tidernas lopp varit kvinnornas lott i större och mindre grad och utsträckning, hafva efterhand, generation efter generation, summerat ihop sina verkningar. De klena mödrarnes inflytande på sönerna neutraliseras mer eller mindre genom de bättre yttre villkor, hvarunder dessa uppväxa; döttrarna deremot förtvina under samma eller ännu sämre villkor än mödrarna och tillföra sina efterkommande som arf ett förökadt urartande.» Den fordran han ställer på dessa svaga kvinnor, att *de* skola ställa *sedlighets*-krafvet på de unga männen och derigenom bidra till att det »dämnes upp för en af våra värsta giftkanaler», synes dock innebära den förutsättningen, att »urartandet» ej blott kommer från kvinnorna.

Emellertid öfverlemnas de unge männen till inflytanden af sämsta slag. Det hör till sällsyntheterna, att äldre män eller Kristianiafamiljer taga sig af den studerande manliga ungdomen, som härstädes är öfverlemnad åt sig sjelf. Att ett sådant intresse är af nöden, bevisades till en sorglig grad af en smutsig bok »Fra Christiania-Bohømen», och i synnerhet af de diskussioner, till hvilka den gaf anledning.

(Forts.)

Böcker för barn och ungdom.

Att skriva goda böcker för barn och ungdom är ingen lätt sak. Dertill fordras, utom berättaretalang, att ega barnasinne och ungdomsfriskhet, att älska de små och lefva sig in i deras tankegång samt att hafva en god och fast världs-åskådning. Och äfven med alla dessa egenskaper är det ej alltid sagdt, att man lyckas. Desto mera glädjande är det derföre, när så verkligen sker. Och är arbetet dertill ett svenskt original, förhöjer det i vår tanke värdet. Ty nog hafva vi en mängd goda barnböcker i öfversättning, i synnerhet ifrån engelskan, men intill de senaste åren har en svensk barnbok varit en sällsynthet. Och dock huru mycket mera tilltalande — ja äfven för fosterlandskänslan stärkande — måste det ej vara att i den kära berättelseboken återfinna sin egen värld och sina egna hemseder, än en helt främmande omgifning, konstiga svåruttalade namn och t. ex. vid beskrifningen af barnens käraste högtid, julen, Sankt Klaus med sin julstrumpa och julbordet med sin plumpudding i stället för vår gamla kära julgran, våra julklappar, vår fisk och gröt och — kanske främst af allt — vår herrliga julotta. Borta är *bra*, men hemma är *bäst*.

Af äldre goda svenska barnböcker erinra vi bland andra om *Mathilda Gestrins* »**Små teckningar för barn och ungdom**» (1872), *C. F. Bergmans* »**Skildringar och berättelser för ungdom**» samt *V. Ryabergs* »**Lille Viggs julafton**» (båda från 1874), äfvensom *Richard Gustafssons*, *Albrecht Segerstedts* och *P. A. Gödeckes sagor*. De senaste jularne ha gifvit oss *Amanda Kerfstedts* ovanligt friska och roliga »**Små och stora**» (2:dra uppl. 1884), *J. C. von Hofstens* förträffliga »**Bilder ur barnverlden**» (1880), och »**Barnhistorier**» (1884), — *sters* fina och poetiska »**Ängsblommor**» (1883) samt »**Vintergröna**» (1884). *Prinsessan Eugénies* tilltalande »**Bilder ur djurens lif**» (1883), *Leas* »**Småherrskap**» (1884) och *Lotten D:s* »**Vid brasan i barnkammaren**» (1881), båda de senare försedda med nätta teckningar samt roliga verser. Främst bland alla böcker för mycket små barn måste vi dock sätta *Fenny Nyströms* »**Barnkammarens bok**», hvars utmärkta, fint kolorerade planscher och gamla välkända rim äro en outtömlig källa till förnöjelse för 2- å 6-åringar och en oskattbar resurs för mängden

nervtrött mamma, då hon velat finna på en utväg att för en stund locka sina små »bullerbasar» från mera öronansträngande lekar till stillhet och ro.

För äldre barn ha vi haft, utom *Starbäcks* mycket lästa **medeltidsromaner**, *Lodbroks* **»De fem frivillige»**, **»Fänrik Flinks minnen»**, **»Nybygget på vargkullen»** m. fl., äfvensom åtskilliga romantiserade skildringar af *H. af Trolle*, af hvilka likväl några äro för äfvenryliga att obetingadt kunna rekommenderas.

Den högt värderade barnvännen *Z. Topelii* **»Läsning för barn»**, **»Vinterqvällar»**, **»Fältskärens berättelser»** m. m. äro väl ej *svenska*, men dock på *svenska*. De behöfva ej heller ens att nämnas; man minnes och älskar dem ändå.

Af de till sistlidne jul utkomna barnböckerna vilja vi denna gång endast påpeka:

Ny Samling Barnhistorier, berättade af *J. C. von Hofsten*, med teckningar af *Fenny Nyström*. Oscar Lamm. Pris: 2: 50.

En Liten värld bland fjellen, berättelse för barn af *Laura Fitinghoff*, med teckningar af *Fenny Nyström*. Lars Hökerberg. Pris: 2: 50.

Sommarsagor för vinterqvällarne af *Concordia Löfving*, med illustrationer af *Fenny Nyström*. Looström. Pris: 1: 50.

Barnens julbok, för Mamma och Småttingarne, gamla visor och rim med teckningar af *Ottilia Adellborg*. Alb. Bonnier. Pris: 3 kr.

J. C. von Hofsten är redan sedan flera år tillbaka så fördelaktigt känd som utmärkt barnboksförfattarinna, att vi ej behöfva egna hennes till sistlidne jul utkomna nya samling af »**Barnhistorier**» någon utförligare anmälan. Vare det nog sagt, att denna samling värdigt ställer sig vid sidan af sina äldre syskon, Samma fina iakttagelseförmåga och talang att på ett anslående vis återgifva hvad hon sett, samma goda, rena anda och friska, lefnadsglada stämning, som skaffat hennes äldre barnböcker en stor och tacksam läsekrets, återfinna vi här. Särskildt be vi läsaren i den sista, till utseendet obetydligaste berättelsen ge akt på huru mästerligt förf:n med de aldra enklaste medel förmår teckna en tilldragande bild ur lifvet — ur naturen skulle vi kanske säga, ty här är bara fråga om en stackars hundvalp, den nyfikne och otymplige lille Murre.

Laura Fitinghoff låter oss i »**En liten värld bland fjellen**» följa fem små älskvärda systrar, raska och lifliga norrländska landtbarn, både hemma och »uppe vid fåbodarne», såväl vid lek som vid arbete. Alltid äro de friska och vid godt humör, synnerligen de 2 mellanflickorna, de såkallade »Rofvorna», vare sig de leka »indianer» eller åka kälkbacke, vare sig de valla korna eller »för dagspenning» plocka potatis. Endast när »Anna Dea», deras buse, skulle kamma deras tjocka peruk, hvarvid »hon slet, hon blötte och hon flätade flätor, hårda och tjocka som käppar», eller då de skulle sitta stilla och plugga med den ohygglige »Olde», sjönk deras mod till nollpunkten.

Synnerligen rädd, att barn skola blifva öfverspända och brådmogna samt öfvermåtta af moralpredikningar, har förf:n afsett att skildra »barn af kött och blod», inga fullkomlighetsmönster — och vi anse, att hon lyckats. En god och sund realism och ett raskt framställningssätt utmärker denna bok. De unga måste i dessa skildringar igenkänna sin egen värld och finna sig roade, ehuru intet synnerligen märkvärdigt inträffar i något kapitel, om vi undantaga, då lilla Viva höll på att brännas till döds och — då lille bror föddes. Förf:ns fruktan, att man skulle stöta sig på det samtal barnen hålla med anledning af den senaste tilldragelsen, är i vår tanke öfverflödig. Besvarar ej äldsta syster syskonens funderingar, om bror blifvit hittad i bäcken eller i kyrktornet, med allt för hemlighetsfulla ord, så ej synes hon fela genom att vara allt för tydlig. Äro syster Elsas ord än blott ett eko af moderns, låta de likväl något för högstämnda i en 12-åringens mun, och vi tro ej, att alla små syskon skulle utan en enda vidare anmärkning ha nöjt sig med den förklaring de fingo. Godt och rätt emellertid, att den ömtåliga, oundvikliga frågan på ett så fint sätt vidrörts. Oss förekommer det, som om mammorna borde vara tacksamma att blifva så pass fyndigt hjälpta till ett annat svar än det vanliga: »det är en sak, som ej angår små barn».

M. H.

Concordia Löfving har i sina **Sommarsagor för Vinterqvällarne** velat sammansmälta det sedolärande elementet med sagotonen, men ej alltid lyckats. Det är också en ytterst svår uppgift, som fullt lyckats endast för den gamle Andersen. Hos fröken Löfving är det sagotonen, som blifvit den lidande och stundom helt och hållet förlorat sig i banala utrop eller reflexioner alldeles främmande för sagan. Vi anföra här följande som exempel: Prinsessan Ninni »greps af en så ångestfull känsla, att hon satte sig upp med ett hjertskärande rop» . . . Detta anmärkes icke därför, att boken skulle genom sådana missgrepp bli mindre omtyckt, något som en andra upplaga redan visat icke vara fallet, utan därför att barnens smak och uppfattning genom dem påverkas i en falsk riktning, att deras sinne för den äkta folktonen och folk-karakteren genom sådan blandad näring går förloradt.

Barnens Julbok, för Mamma och Småttingarne, gamla visor och rim med teckningar af *Ottilia Adelborg*, är en bok, som redan hunnit sprida mycken glädje öfverallt, der den blifvit hemmastadd. Att, som här är fallet, låta melodierna åtfölja rimmen är en lycklig ingifvelse: de små få ju derigenom både öron- och ögonfägnad. Äfven för oss stora har det varit ett nöje att än en gång få höra vår »fattiga lappmans» klagande toner, att återse »klockarfar», hvilken för resten tycks ha lika mycket att bestyra nu, som då vi sjelfva voro barn. Och alla dessa odödliga gossar och flickor sedan, gamla barnkammarvänner till oss och till våra föräldrar före oss och så undan för undan genom flera generationer! Just detta, att boken är så alltigenom svensk, stegrar det värde den eger i sig sjelf i de verkligt konstnärliga teckningarna. I stället för den brokiga smaklöshet, som utmärker de vanliga kolorerade barnböckerna, ser man här endast fina, harmoniska färgtoner, hvilka kommit till sin fulla rätt genom den omsorg man nedlagt på arbetets tryckning. Åran häraf tillkommer C. A. Carlssons litografiska anstalt.

Från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Fredrika-Bremer-förbundets årsmöte

kommer att hållas här i Stockholm Torsdagen den 27 innevarande Maj å Läkaresällskapets stora sal, n:o 19 Jakobsgratan (f. d. Nya Kungsholmsbrogatan), hvarvid föredrag kommer att hållas och årsberättelse för första året af förbundets verksamhet att uppläsas.

Närmare underrättelser genom de allmänna tidningarne dagarne före mötet.

Anmälan af personer, hvilka önska kallas till medlemmar af förbundet, kan dagligen ske å förbundets byrå, Lilla Vattugatan 19, kl. 12—4 e. m.

Sjukkassan. Af okänd gifvare har förbundet för sin sjukkassas räkning haft glädjen mottaga ett hundra (100) kronor.

Till t. f. föreståndarinna för förbundets byrå har dess styrelse den 5 innev. månad utnämnt fröken *Gertrud Adelborg* i stället för fröken *Mina Forsell*, som förklarar sig vara förhindrad att fortfara med sin hittills innehafda befattning som nämnda byrås chef.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige. *Samundervisningsfrågan.* Ett diskussionsmöte rörande denna fråga anordnades Annandag Påsk af Föreningen för gift qvinnas eganderätt. Mötet var ända till trängsel besökt och diskussionen liflig.

Samundervisningen och riksdagen. Andra kammarens tillfälliga utskott n:o 1 hade med anledning af motioner af hrr Hedin och Östberg föreslagit:

»att riksdagen behagade i skrifvelse till k. m:t anhålla, det täcktes k. m:t taga i öfvervägande, huruvida icke, i ändamål att vinna erfarenhet om fördelarna och olägenheterna vid gemensam undervisning för gossar och flickor, försök i detta syfte borde anställas, vare sig genom att vid några af statens läroverk anordna sådan samundervisning eller genom att åt enskilda läroverk, som ville under statens kontroll anordna samundervisning, meddela statsunderstöd.»

Då förslaget den 30 April förekom till behandling i andra kammaren, *afslogos*, efter en stunds diskussion, utan omröstning såväl utskottets hemställan som motionerna.

En barnmorskeförening har bildats i Stockholm, hvilken har satt till sitt mål att, genom att arbeta för barnmorskornas höjande i »moraliskt, intellektuelt och ekonomiskt» afseende, förskaffa dem den sociala ställning, som bör tillkomma dem, då man tager deras ansvarsfulla kall i betraktande.

Allmänt flickskolemöte, det tredje i ordningen, kommer att hållas i Stockholm den 9—11 nästkommande Juni.

Dräktreformföreningen har i dessa dagar i konstslöjdmagasinet i det s. k. Palmeska huset vid Kungsträdgårdsgatan haft en utställning af de utaf henne förordade och antagna modeller till underkläder och till resdräkt för sommaren. Utställningen tyckes ha väckt ganska allmänt intresse, enär den varit besökt af flera hundra personer, deribland äfven läkare.

Göteborgs qvinnoförening har nyligen inrättat en sjuk- och begravningskassa, till hvilken äfven utom föreningen stående qvinnor kunna vinna tillträde.

Finland. *Den första högre samskolan i Finland*, läroverket för gossar och flickor i Helsingfors, som öppnades d. 3. sept. 1883, har sedan dess fortgått under ett alltid växande förtroende hos föräldrar och målsmän samt, som en följd deraf, ett ständigt tilltagande elevantal, f. n. 40 gossar och 62 flickor, eller summa 102 elever, af hvilka den yngsta är 8, den äldsta 17 år. »Enligt lärarens enstämmiga utsago har det visat sig, att det pedagogiska arbetet på området för samfäld undervisning är *tacksammare*, än der eleverna äro åtskiljda. Den ömsesidiga täflan gör framgången säkrare, emedan arbetet utföres med lust. Allmänna andan har varit god och någon öfvervansträngning å flickornas sida har ej försports.» För att förebygga faran af öfvervansträngning ha en del ämnen lemnats val-

fria. »I matematik skola, enligt lärarnes försäkran, flickorna stå sig oväntadt bra».

Den gynsamma erfarenhet denna skola vunnit har manat till efterföljd, så att en ny samskola redan öppnats och ännu tvenne sådana nästa höst komma att inom landet anordnas.

Tyskland. *Allmänna tyska qvinnoföreningen* har erhållit 100,000 mark att användas som understöd åt tyska qvinnor, hvilka vilja studera medicin.

Frankrike. *Ny qvinnosakstidning.* I nästan alla länder uppstå i år nya organ för kvinnofrågan. Så ock i Frankrike, der den fjerde tidningen af detta slag, »*La Federation des Femmes*» (Qvinnornas förbund), börjat utgifvas. De tre föregående heta: »*La droit des femmes*» (Qvinnornas rätt), »*La Femme et l'Enfant*» (Qvinnan och barnet) samt »*La Citoyenne*» (Medborgarinnan). Denna sista, som i år börjat sin femte årgång, redigeras af den om kvinnofrågans utveckling i Frankrike så högt förtjenta M:lle *Hubertine Auclert*, tillika stiftarinna af den år 1876 grundade »Ligan till försvar för qvinnans lagliga rättigheter».

Borgerlig jemlikhet för qvinnan. På initiativ af M. Léon Richer, utgifvare af ofvannämnda »*La droit des femmes*» och en af kvinnofrigörelsens varmaste och verksammaste förkämpar i Frankrike, bildades efter deputerade valen förliden höst en extraparlamentär kommission, sammansatt af senatorer och deputerade, i afsigt att utarbета och sedan i deputeradekammaren föreslå ändringar i code civils (civillagens) bestämmelser med afseende å qvinnans ställning. Dessa äro nemligen synnerligen hårda, orättvisa och för qvinnans värdighet förnedrande. Den franska qvinnan är t. ex. ej ens vittnesgill för att attestera en namnunderskrift, och den gifta qvinnan är nästan fullkomligt rättslös. Under det kommissionen emedlertid tvekat att taga steget fullt ut och endast vill sysselsätta sig med den ogifta qvinnans ställning, har M. Richer nyligen till den samma inlemnadt ett »lagförslag, som har till mål såväl den gifta som den ogifta qvinnans erhållande af *fullständiga medborgerliga rättigheter* och rättigheter inom familjen». Den franska tidningspressen visar sig allmänt, utan hänsyn till partiställningen i öfrigt, särdeles gynsamt stämd för den af kommissionen åsyftade lagreformen.

Italien. Signora *Gualberta Adelaide Beccari*, utgifvarinna af »*La Donna*» ärnar utgifva en ny tidskrift »*För folkets döttrar*», som afses att för det billiga priset 1 Lira (kr. 0,72) för året hvar fjortonde dag skaffa arbetarnes döttrar en angnäm och bildande läsning.

Ryssland. *Sällskapet för qvinnans högre bildning* har sistlidne höst under stort tillopp af besökande invigt sin nya, storartade, genom frivillig subskription åstadkomna, med präktiga föreläsningrum och laboratorier försedda byggnad. Högskolan har redan flera skickliga lärjungar, som äro framstående i historia och literatur, men framför allt i naturvetenskap, så att det ryska kemiska sällskapet intagit några af deras afhandlingar i sin tidning.

Qvinliga tidningsredaktörer. Fröknarna *Jobachnikoff* och *Evreynava* hafva företagit sig vågstycket att grunda en ny politisk, vetenskaplig och literär tidskrift och verkligen erhållit vederbörandes tillåtelse dertill.

Qvinliga läkarekurser. Då fråga uppstått om att dessa kurser skulle upphävas, hafva, såväl inom pressen som enskildt, många röster ifrigt yrkat deras bibehållande. Det är känt, att de qvinliga läkarne gjort allmänheten stora tjänster i egenskap af *stadsläkare*, och att de i egenskap af *fruntimmerläkare* anses vara alldeles oersättliga, i synnerhet på landet, i fruntimmersskolor m. m. samt för den muhamedanska befolkningens qvinnor, hvilka aldrig kunna förmås anlita manliga läkare. Man tänker derföre på att petitionerna om att få de qvinliga läkarekurserna hållna vid makt.

Japan. De af oss i förra numret omnämnda 12 unga japanesiska damerna, som sändts till Frankrike för att der utbildas till lärarinnor, hafva nyligen anländt till Paris och skola efter derstädes slutade studier för sin ytterligare utbildning vistas ett halft år i Tyskland och ett halft år i England.

Cuba. Ett apotek har för en tid sedan öppnats i det elegantaste kvarteret i Havanna af tre cubanska damer, som hafva gjort sina farmaceutiska studier i New-York.

Chile. *Qvinliga kuskar.* I Chiles städer ser man ofta qvinliga kuskar och vid spårvägstrafiken finnas nästan endast sådana. Denna inrättning förskrifver sig från kriget med Peru, till hvilket landets hela manliga befolkning uppbådades. Qvinnorna skötte under tiden den nämnda befattningen så väl, att man bibehållit dem dervid.

Korrespondens-afdelning.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet.

I Stockholms Dagblad lästes för någon tid sedan en notis rörande »*Pauvre honteux' damer*».

Måne icke benämningen »*pauvre honteux*» kunde utbytas mot någon lämpligare, mera tidsenlig, mindre sårande? En institution, afsedd att mildra det bittra i ett oförskyldt lidande, bör ej i sitt namn inlägga något af det stingande törne den åsyftar att borttaga; för öfrigt är ju benämningen osvensk och detta på ett högst otrefligt sätt. Hvilken bland oss föredrager ej att kallas fattig framför »*pauvre*»? Och beträffande »*honteux*» veta de flesta ej, hvad det betyder, eller göra sig ett oklart begrepp derom. Benämningen är sålunda äfven ur denna synpunkt olämplig.

Var det ej Fredrika Bremer, som först gaf idéen till denna asyl för äldre ensamma damer? Skulle ej, om så är fallet, minnet deraf kunna återupplifvas och Hemmet få bära hennes namn? Det är ju vedertagen sed att nämna en stiftelse efter hennes stiftare och ej efter

dem, för hvilka den är afsedd; så t. ex. »Oscars minne,» »Eugenia-hemmet,» »Lette-stiftelsen» m. fl.

Hemmet med Fredr. Bremers namn skulle bidra att vitna om huru hon, vår ädla landsmaninna, önskade att gagna hvarje svensk qvinna såväl gammal som ung.

J. E.

Till M. H.: Er godhet att så omständligt genmäla »en ung dames» förhastade anmärkningar gör mig angelägen att denna gång begagna mig af korrespondensafdelningen. Jag vill påpeka först den långsamhet, hvarmed landsorten får del af det nyss utkomna, samt att anmärkningarna blott gällde häft. 1 af Dagny. Sedan, att Er gissning om min ungdom ej kan få gälla, då femtitalet står för dörren. Slutligen, att den stora sedlighetsfrågan af mig aldrig ringaktats, ehuru jag anser den fullt lika mycket röra mannen som qvinnan, och att jag derföre på fullt allvar, då tiden kommer, vill, äfven utan en Erik Granes ledning (boken är här utgången), söka ingifva min son all den vedervilja för ett lastbart lif, som en sann inblick i saken kan framkalla. Men allra sist, att jag alltid önskar Dagny lika ärliga fiender och hurtiga försvarare som M. H. och

Sann vän och God Svenska.

P. S. Uttrycket den »pornografiska» literaturen är citeradt ur »Döttrar och Mödrar», pag 180, rad. 13.

Från Dagny till K. S. (Åbo), E. G., B. Ah. Ld., m. fl. korrespondenter. Bristande utrymme hindrar oss, tyvärr, att i detta häfte intaga vare sig edra bref eller svaren å dem, som kräfvat ett sådant. Men gömdt är icke glömdt.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen. April 1886.

- Aftonbladet:* N:o 75. Blinda döfstumma. Bref från Boston.
 N:o 80. Hvad fordras det för att vara en duglig läkare?
 » 84. Undersökning af lomhörda, döfva och förståndssvaga.
 » 85. Arbetets riddare.
 » 94 a. Middagsspisning för fattiga folkskolebarn.
 » 95. Samundervisningsfrågan inför riksdagen. — Ett diskussionsmöte angående samundervisning.
- Nya Dagligt Allehanda:* N:o 79. *C. D. af Wirsén.* Sång vid Svenska Akademiens hundraårsfest.
 N:o 84, 86. *Paul Leroy-Beaulieu,* Kapitalets fördelar och arbetarelönerna.
 » 85. Några anvisningar rörande slagt m. m., meddelade af Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd.
 » 97. *P. E. B—d,* Svensk-Norska kriget 1814.
- Stockholms Dagblad:* N:o 88. Vetenskapsakademiens högtidsdag: Prof. *Edlunds* föredrag i Fysik.
 N:o 91, 105. *E. de Pressensé,* Frankrike 1886.
 » 93. Erkebiskopens tal vid Svenska akademien hundraårsfest.
 » 94. En afton hos Fru Lenngren. Dikt af *Carl Snoilsky.*
 » 96. Guld tillgången och varuprisens fall. Föredrag af *H. Forssell.*
 » 103. *Spada,* Från Belgien. Emile de Laveleye om den belgiska krisen.
 » 112. Samundervisning för gossar och flickor.
- Vårt Land:* N:o 75. Vår nervösa tidsålder.
 N:o 77. *E. E.* Blindskär.
 » 83, 86, 87. Stockholms ungherrar och sparsamheten.
 » 84. *E. E.* Humana extravaganser.
 » 85. Det är dyrt att vara fattig.
 » 91, 92. Huru skall svenska folkskolan ombildas för att blifva botten-skola för det allmänna läroverket?
 » 92, 94. Beredelse till den nya staten af P. N. Anm. af *C. D. af Wirsén.*
 » 95. Robinsons idealism och realism, Rec. af *Landtman.*

**Till Fredrika-Bremer-Förbundet och Dagnys redaktion från
nedanstående förläggare insända böcker:**

P. A. Norstedt & Söners förlag:

<i>Pressensé, E. de, Mme, Geneviève.</i> Auktoriserad öfvers. 1886.....	2,75.
<i>Lundgren, Magnus, Svensk Rättskrifningslära.</i> 1886.....	0,80.
Ungdomsvännen. Vald läsning för Ungdom i 5 serier. 1882.....	16,—.
Granskning af läroböcker i naturkunnighet för folkskolan, af komiterade.	0,60.

Aktiebolaget Hiertas Bokförlag:

<i>Andersen, H. K., Sagor och Berättelser.</i> 2 delar. Ill. af C. Larsson. 1880.	7,—.
Ungdomens Böcker: I. Norman, Albert, Gossarnes Lekar. 1883...	3,—.
II. Ella, Flickornas Lekar. 1879.....	3,—.
III. Petiscus A. H., Olympen. 1878.....	3,—.
IV. Thomas, Louis, Upptäckternas Bok. 1881.....	3,—.
V. " " De stora uppfinningarna. 1883.....	3,—.
<i>Sundström, C. R., Atlas till Naturriket.</i> 1878.....	1,—.
Vittrlek: 11. Stowe, Beecher, H., Onkel Toms stuga. 1882.....	1,50.
18. Defoe, Daniel, Robinson Crusoe. Öfvers. 1883.....	1,50.

Jos. Seligmann & Comp.:

<i>Grimm, Bröderna, Sagor.</i> Utg. af Julius Humble. 2 delar. 1884.....	4,—.
<i>Villamaria, Elfvalek.</i> Sagor. Öfvers. af Fjalar. 2 delar. 1876.....	2,—.
<i>Desnoyers, L., Jean Paul Choppart</i> eller en ung vildhjernas äfventyr och irrfärder. Öfvers. från 178:de franska upplagan. 1879.....	1,—.
<i>Thackeray, Rosen och Ringen.</i> Bearbetn. 1878.....	1,25.
<i>Andersen, H. C., Bilderbok utan Bilder.</i> Öfvers. af E. F. Lönnrot. 1877.	0,75.
<i>Mapes, Dodge M., Silfverskridskorna.</i> Prisbelönt af Franska Akad. 1876.	1,—.
<i>Hawthorne, N., Grekiska Sagor.</i> Öfvers. 1883.....	2,25.
<i>Humble, Julius,</i> Bearbetn. af Robinson Crusoe. 1875.....	3,50.
För våra Barn. 34 Bilder af Ludvig Richter med gamla och nya versar af <i>August Strindberg.</i> 1876.....	2,50.

Alb. Bonniers förlag:

<i>Becker, Hugo, von, Guffars sagor.</i> 1885.....	2,50.
<i>Alcott, Louisa M., Berättelser vid Spinnrocken.</i> 1885.....	2,—.
<i>Mark, H., Barnafrojd.</i> Berättelser på vers och prosa. 1885.....	1,—.
<i>Adelborg, O., Barnens Julbok.</i> Gamla visor och rim. 1885.....	3,—.

Looström & Comp.:

<i>D., Lotten, Vid brasan i Barnkammaren.</i> 1881.....	2,—.
<i>Löfving, Concordia, Sommarsagor för Vinterqvällarne.</i> 2:a uppl. 1885.	1,50.
<i>Verena, Sophie, Lefvande blommor.</i> Bearbetn. från tyskan. 1881.....	2,75.
Reformdräkten. En bok för qvinnor. 1885.....	3,—.

Lars Hökerbergs förlag:

<i>Anna A., I svart och rödt.</i> Dikter. 1885.....	3,75.
<i>Fitinghoff, Laura, En liten värld bland fjällen.</i> 1885.....	2,50.
Årgången 1885 af Hemvännen.	

A. J. Seeligs förlag:

En barnvåns berättelser. Svenskt orig. m. illustr. af V. Andrén. 2 delar	2,75.
---	-------

Ivar Hæggströms förlag:

<i>Lieth, Från Mörker till Ljus,</i> Svenskt original. 1884.....	1,—.
--	------

W. Billes förlag:

Ecklesiastik-Departementets hittills utgifna Engelska öfversättningsprof, utgifna af <i>C. G. Morén.</i> 1886.....	2,—.
<i>Burnett, Frances Hodgson, Louisiana.</i> Berättelse. Öfversättning från engelskan af Anna Fredin. 1884.....	1,50.
<i>Melin, K. A., Prinsessan och Svennen.</i> Sagodikt. 1885.....	5,—.
<i>Montgomery, Florence, Ovälkommen.</i> Öfvers. 1883.....	3,—.
<i>Lennstrand, V. E., Evighetstankar.</i>	2,00.

Carl Sunesons förlag:

<i>Carl Carlsson, En mot tio.</i> Literära Vensterns Program. Revy 1885. 1885.	1,50.
--	-------

N. P. Pehrssons förlag: Göteborg.

Korta Förklaringar öfver Tyska Språkets Kasus af <i>B. M-w.</i> 1883.....	1,50.
---	-------

Anmälan.

Dagny skall verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: »en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuelt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende».

Hon skall alltså företrädesvis behandla sådana ämnen, hvilka tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundets program, samt tillika lemna öfversigter af kvinnofrågans framsteg i utlandet.

Hon skall redogöra för Förbundets verksamhet, meddela hygieniska och ekonomiska notiser, underrättelser om hemstudier, stipendier och sjelfhjulsföreningar, uppgifter om arbetssökande och arbetsgivare äfvensom om nya utvägar till arbete och förvärf m. m.

Derjemte vill **Dagny** uppmärksamt följa den nyare inhemska litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, m. m.

Slutligen vill **Dagny** öppna en afdelning för korrespondens emellan sina läsare i lättare eller allvarigare ämnen och der äfven meddela insända kortare uttalanden af olika åsikter i frågor, som tillhöra Förbundets område.

* * *

Dagny utkommer med 1 ä 2 tryckark för hvarje månad och skall tillsvidare utgifvas under ledning af **S. L—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer.

Priset för hel årgång blir:

För medlemmar af Förbundet..... kr. 2,50.

För icke medlemmar..... » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera ä Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels (inom Stockholm) på Förbundsbyrån, dels äfven hos hrr Bokhandlare.

Alla meddelanden och sändningar till **Dagny** böra adresseras till Byrån, 19 Lilla Vattugatan, hvilken Måndagar och Torsdagar kl. 5,15—6 tjenar till Red:ns byrå.